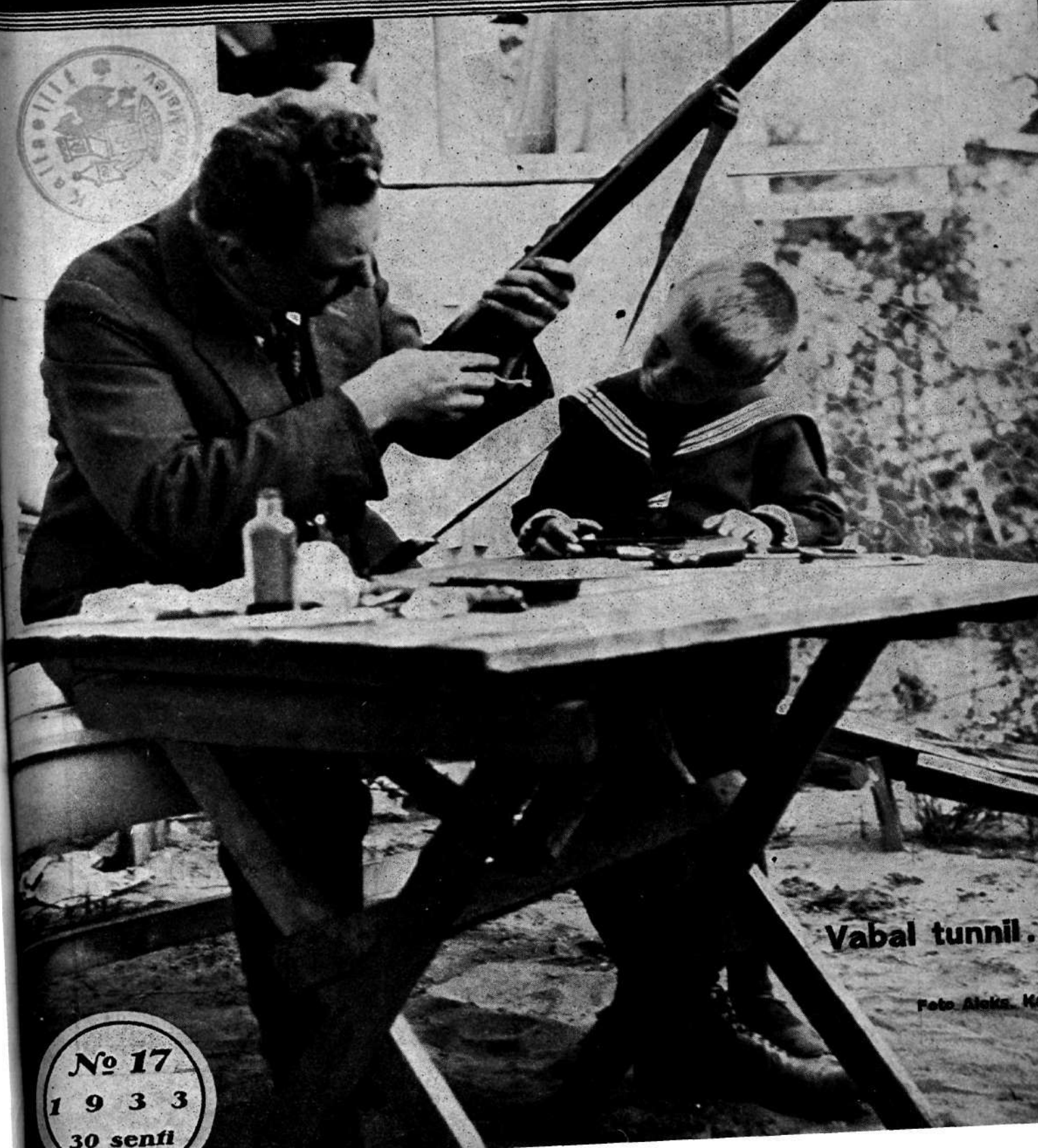

Kaitse Kooku.

Vabal tunnil.

Foto Aleks. M.

No 17
1 9 3 3
30 senti

GUSTAV PIHLAKAS

Paberikaupade ja kirjaümbrike, köitmis- ja lineerimistööstus.

Tallinn, Vaksali pst. 2.
Telefon 434-79.

Ainuke suurim sel alal Eesti kapitaliga töötav ettevõte. Juhin kõigi kaubatarvitajate tähelepanu selle peale, et minu tööstuses valmistatud tooted oma headuse, välimuse kui ka hinna poolest edukalt võistlevad välismaa omadega.

Valmistan ja müün:

Kirjaümbrikke

igas suuruses ja värvis, voodriga ja ilma

Postkaardi- ja amatööralbumeid

suures valikus, lihtsast kuni kallihinnaliste nahkköideteni

Kontoriraamatuid

igas liinatuuris

Kopeerraamatuid

Registraatoreid

Kiirõmblejaid

Aktikaasi

Kaustikuid

Dokumentide mappe

Kirjablokke

Ilupabereid mappides

Bloc-notes'e

Postpabereid

lihtsaid ja linaseid

Kirjaaluseid

Kirjamappe

Paberikorve

Teadaannete lehti

igas kaustas

Kuldkirjatrükki

Iluköiteid.

Vastutulelikud müügitingimused. Soodsaim ostukoht kaupmeestele.

TOIMETUS:

Tallinnas Kaarli t. 8, kaitseliidu peastaabi ruumes.

Vastutav toimetaja kolonel J. Maide, telefon 451-94.

Tegev toimetaja leitn. A. Treufeldt, telefon 451-89.

Toimetaja kõneunnid kella 10–12.

Kaasöö arvatakse tasu alla, kui sellele tasuõudmine on peale kirjutatud. Tarvitamata ja tagasisaatmiseks markimata käsikirju alal ei hoita.

TALITUS:

Tallinnas Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9–3. Telefon 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/2 a. 3 kr., 1/4 a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

Kuulutuste hinnad à tk. lehekülj: teksti ees 50 kr., tekstis 80 kr., teksti järel 40 kr. Väline kaas 80 kr., sisemised 60 kr.

*

Nr. 17

1933

SISUKORD:

A. Peel: Meie noored.

A. Rank: Kaitseleidu malevate laske-meistervõistluste ümberkorraldamisest.

Dr. A. Veltmann: Ühinemises on jõud.

Kol.-lt. A. Balder: Jalaväe rivist.

A. Treufeldt: Jõhvist — Permiskülla.

— Soome iseseisvusvõitlus.

— 1905. Siberis.

Kpt. J. Ala: Ratsakaitseleidlane vahipostil.

— Kaitseleidu elu.

K. Ehrman: Pärlijõge ja Taevaskoda vallutamas. Jutt.

Uuesti avatud kodumaa riidevabrikute suuräri

K/M.

„TALLINNA TEKSTIIL“

Müügil järgmiste kodumaa tekstiilvabrikute saadused:

Kreenholmi Manufaktuur,
Balti Puuvillavabrik,
Narva Kalevivabrik,
Sindi Kalevivabrik,
Hiiu-Kärdla Kalevivabrik,
Oma vabriku plüüs
ja siiditööstus „Kudur“.

Peale selle kõikisugu välismaa riidekaupu.

Müük suurel ja väikesel arvul.

Avamise tõttu enneolemata odavad hinnad, milles veendute ise, kui külastate

suuräri

K/m.

„Tallinna Tekstiil“

V. Karja 1. Tel. 446-34.

Ar 933P
Kaitse

EESTI
RAHVUS-
RAAMATUKOGU

Kaitse Kodu!

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 17

Tallinnas reedel, 15. septembril 1933

IX aastakäik

SILGUPAADID PÄRNU SADAMAS

FOTO KRANNHALS

SÕPRUSKÜLALISED POOLAST

Esmaspäeval, 11. skp., saabus Eestisse ekskursioonile Varssavist Poola-Eesti sõprusühingu 20 juhtivat tegelast, et sinse Eesti-Poola sõprusühingu külalistena tutvuda meie eluga ja isiklikult kinnitada sõde-
meid ja sõbralikke vahekordi, mille tänuväärnes teenistuses seisavad mõlemate maade sõprusühingud. Külalised on ühtlasi ka Poola idapiiri kaitsjate ühingu (Z. O. K. W.) liikmeiks. Nimetatud ühing taotleb

Poolas koos mitmete muude samalaadsetega meie vabatahtlikule kodukaitse mõttele analoogilisi sihte ja eesmarke. Külalised viibisid siin kolm huviküllast päeva Tallinnas, Narvas ja Tartus. Neile võimaldati tutvuda kõigega, mida pakub meie iseolemine ja elu tänapäeval.

Külalised viisid Eestist kaasa parimad muljed ja sõlmitud isiklikud tutvused tulevad kasuks mõlemaile rahvaile.

Vabale Eestile truu surmani!

Pühapäeval, 10. skp., avati Tallinnas pidulikult kindral J. Unti ja vanemate vabadusristi kavaleride matusepaiga mälestussammas, mille püstitanud kaitseväge kalmistul Vabadusristi Vendade Ühenduse Tallinna osakond.

Lihtne, kuid võimas monument Soome graniidist peab kõigile meele tuletama meie kohust austusega ja lugupidamisega mälestada neid mehi, kes juhtisid Eesti saatust läbi erakordsete aegade ja kes vara lahkunutena nüüd puhkavad siin kodumaa mulla rüpes. Ei tohi kunagi rohtuda teed meie kangelaste kalmuküngaste ja mälestusmärkide juure. Meie tegudes peab edasi elama saatuse tahtel manalasse varisenud paremate poegade ülim elumõte: Vabale Eestile truu surmani! Ja ta elab ja on meie omane!

—dt!

MEIE NOORED

NOORTE PERE TULEB ÜHENDADA ÜHISEKS TÖÖKS

Nüüd, millal oled suutnud jälgida nooruse mitmekesiseid eluavaldusi, suviseid laagreid, matkamisi ja kodumaa tundmaõppimise iha, tulevad mõtted, mis viivad vana, kuid siiski uue küsimuse juure suurema hooga ning põhjendusega kui millalgi varem. Selle küsimuse all mõtlen ma noorkotkluse ja skautluse liitumise küsimust. Küsimus on õrn ja hell, kuid on hädatarviline, et seda jälle puudutada. Mõlemad organisatsioonid on oma põhitoomelt isamaalised, peagu ühetaolisi sihte taotlevad. Samad tegevused ja püüdes. Töö on intensiivne mõlemal pool. Võimalik, et juhtumil, kui oleks tegutsemas ainult üks neist, nende töö vahest ei oleks annud neid tagajärgi mis praegu. Nüüd on võistlussüsteem ja see on töö suurim edasiviija. Eriti võib tähele panna töö tagajärgi tänavu. Mõlemal pool. Tänavu korraldatud laagrid, omavahelelised õppused, kodumaa tundmaõppimiseks korraldatud lühikesed ja pikad reisid on annud palju. Kumbki ei ole teisest tööga sammugi maha jäänud, vaid on rutanud teiste samme ületama järgmisel korral.

Kõik see näitab, kui võrd intensiivselt saab noorsugu rakkesse panna isetegevuses ja kui võrd palju head tahet on noorte juhtidel noorte aitamiseks.

Otse imestama paneb, kuidas keskmisest ja vanemast põlvest on siginenud häid noori aitajaid abivaimu, kuna neid vast koolinoorsoo liikumise algpäevil oli üksikuid ja needki varsti väsisid. Noorte tööind ühelt poolt ja vanade kaasabi teiselt poolt lubavad tuleviku tööks palju head lootat. Spontaanselt esile kerkiv tööhimu, kui ta suudab töötajaid paargi semestrit järjest hoida ülal, tagab tuleviku töö paljudeks aastateks, sest kord juba tööle asunud, vaevalt suudavad armsaks saanud tööalast niipea loobuda.

Nagu sellest näha, on noorsoo edukaks tööks ka tuleviku jaoks kõik eeldused olemas. Sellest peaks ju paistma, et kõik on parimas korras ja töö võib jätkuda. Võimalik, et see on subjektiivne vaade, kuid mulle näib kahte leeri kiskumine suure jõukuluse ja veana. Juba kasvatuslikust küljest. Igas koolis, igas klassis, igas perekonnas on kaks voolu: noorkotkaks oma tõekspidamiste ja töö eest valvel, skaut oma eest. Üksmeel on lõhestatud ja inimesed on tegelemas sellega, kuidas end ja oma organisatsiooni kiitvalt esile tõsta. Ei puudu selle juures ka noortel sisevõime vastuolu. Mõned pedagoogid ütlevad, et see just hea ongi, et iga noor harjub juba aegsasti oma asja eest väljas olema ja õpib seda kaitsma. See olevat tööde suurimaks soodustuseks jne. Ometi ei saa niisugust vaadet üldiselt võtta paikapidavaks, juba seepärast mitte, et noores tekib nagu vihatunne teise vastu puhtorganisatsiooni kuuluvuse pärast. Pärastpoole selt-sinna isiklik motiiv ja nii oleme noori kasvatanud

üksteisele vaenlasiks ja õpetanud neid üksteist põlgamagi. Ometi on nende töö suunatud ühte ja samma. Ja peaaegu selles — unustatakse peasiht — see, mille heaks tööd tehakse, sest keegi vist ei taha, et tööd tehakse seepärast, et teine ka seda teeb. Olen kuulnud lastevanemaid, kes tõsiselt mures on seepärast, et lapsed, kuuludes üks ühte, teine teise organisatsiooni, tõsist peavalu teevad vanemaile ja et nad oma iseloomult muutuvad tühipaljaiks võidutsejaks.

Noorte töös ei saa eitada võistlust. See on hädatarviline, kuid see peab suunatud olema ikka ühisesse eesmärki, parema, aktiivsema inimpõlve ja isamaaliselt aktiivse kodaniku poole. Võistlus ja töö on arendatav ka ühes organisatsioonis. Seal juba ühise sihi kasuks.

Läinud aastal oli juba kindlalt kuulda mõlemate organisatsioonide ühendamise küsimusi. Kuid see jäi jällegi soiku. Tänavu on kumbki organisatsioon end rohkem iseseisvaks tööks kapseldanud ega ole kuulda enam ühendamisküsimusi. On leitud jälle uusi ja uusi ettekäandeid, nagu seda alati leidub, kui küsimust ei võeta küllalt tõsiselt. Nüüd on asunud ka vanema põlve organiseerimisele ja kumbki organisatsioon tahab silmapaistvamaid vanemaid kodanikke tuua endi keskele, et seega noortes tõsta autoriteeditunnet ja nendega mõju avaldada organisatsioonis olevaile noortele kui ka uute noorte organiseerimisele.

Praegu ei oleks raskusi mõlemate organisatsioonide ühendamiseks, sest põhialustelt nad on üksteisele palju lähemale jõudnud kui vahest millalgi varem. Skautlus on saanud rahvuslikuks ja tegelaste enamik muutunud tõsirahvuslasiks. Ainult kokkulepe — ja tegevad noored ning vanad oleksid kõik koondunud ühe võimsa organisatsiooni ümber. Mõtlen, et selle nimeks peaks jääma noorkotklus kui omapärasem ja organisatsiooni põhitiüübilt konkreetsimate sihtide taotleja. Sealt oleks noortel üleminek kaitseliidu tegevuses märksa kergem ja meie kaitseliit saaks järjest juure uut väge, mis on varem kasvatust leidnud kaitseliidu eelpostina, olles täielises teadvuses kaitseliidu sihtidest ja kavatsustest. Sellega ei oleks sugugi alahinnatud praegune skautlik tegevus, küll aga alla kriipsutatud, et skaudid taotlevad samu sihte mis noorkotkad. Juhtiv personaal saab oma koha endiselt, sest mida rohkem on noori, seda rohkem on tarvis ka juhte. Tegevust jätkub igale rohkem kui seda suudetakse täita.

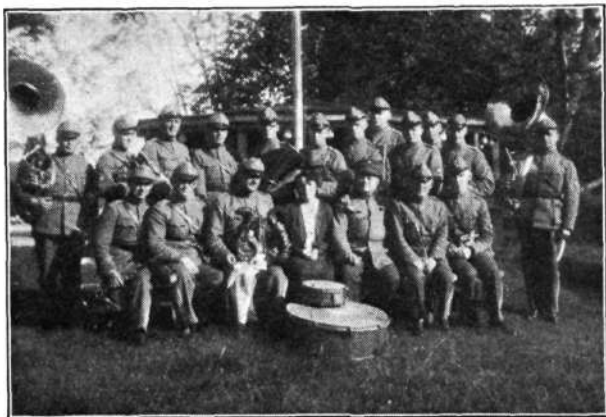
*

Eeltoodud read on selleks, et küsimus uuesti panna liikvele ja kord otsustada see, mida on tahetud otsustada mitme aasta kestes varem. Eriti tõi sellele probleemile kodanikke lähemale tänavusuvine töö, kus mõlemad organisatsioonid suure innuga olid tegevuses ja paralleelselt tegid seda, mida oleks saadud teha koos.

KAITSELIIDU ORKESTRID

Kalevi malevkonna orkestri suur menu Helsingis

Soome valgekaardi orkestri juhi kapten Linnola algatusel kutsuti Tallinna maleva Kalevi malevkonna orkester mängima Helsingi. „Hesperia“ kohvikusse ja rahvaparki. Orkester, mis koosnes seitsmeteistkümnest

Kalevi malevkonna orkester Helsingi „Hesperia“ rahvapargis. Keskel orkestrijuh O. Habermann pärjaga, „Hesperia“ kohviku omanik ja kapten Linnola

paremast mängijast, eesotsas orkestrijuhi härra Aleksander Habermanniga, sõitis välja Tallinnast 22. juulil s. a. Orkester oma hea esinemisega ja ettekantud Eesti heliloojate paladega võitis kohe endale soomlaste sümpaatiat. Igaõhtused kontserdid anti edasi Helsingi ja Lahti ringhäälingus. Eriti südamlukult võeti meie mehi vastu Soome valgekaardi orkestri poolt, missugune on praegu Soomes parim. Kogu Soomes viibimise aja saatis kapten Linnola meie mängijaid nende käikudel ja näitas neile Helsingi vaatamisväärsusi. Lahkudes anti üle meie orkestrijuhile loorberipärg Soome rahvusvärvi lintidega ja mängijaile annetati punaseid roose. Tagasi Tallinna jõudis orkester 7. augustil. Sadamas oli teda vastu võtmas Tallinna Majaomanike Seltsi orkester, kes omakord austas roosidega meie hõimuvõlde juures sümpaatiat ja lugupidamist võitnud mängijaid. Kalevi malevkonna orkestri esinemist kuulsid soomlased esmakordselt 1927. aastal, kui see käis Helsingis Kalevi naisvõimlejadega ülemaailmsetel võimlemispidustustel. Juba tol korral köitis orkester oma esinemisega soomlaste tähelepanu. Jääks soovida, et see kontsertreis meie parimale kaitseleidi orkestrile ei jääks viimseks ja et ta tulevikus saaks niisama südamluku ja sooja vastuvõtu osaliseks kui seni.

Üks ja sama töö kahe nime all! See on, mis sunnib puudutama kauaaegset küsimust. Seda enam, et hiljem või varem siin leitakse lahendustee, kuna pinevas õhkkonnas vähe aega suudetakse töötada. Seda nägime omal ajal skautide ja noorseppade organisatsioonide juures. Aastaid peeti vastu, isegi intensiivselt töötati, kuid niipea kui pinge lõdvenes, tuli reaktsioon ja palju tehtud tööst tuli uuesti otsast alata. Kuid

ajavahemikul oli osa noori juba võõrdunud tööst ja nende juuretõmbamiseks kulus palju vaeva. Paljud jäidki ilma sellest heast eelkasvatusest, m's noorele on nii hädatarviline, lihtsalt sel põhjusel, et ei suudetud valida kahe organisatsiooni vahel. Noored ei juurdle sügavustes, vaid otsivad tegevust. Võimaldage neile seda, ilma et tarvis oleks organisatsiooni valikut.

A. Peel.

Kaitseliidu ja malevate laskemeistervõistluste ümberkorraldamisest

1.

Üle riigi kogu kaitseliidus ja malevais peetakse iga aasta traditsioonilisi laskemeistervõistlusi. Neid võistlusi on peetud juba rea aastate jooksul ja nad on andnud kindla tunnistuse nende vajalilisusest ja elujõulisusest.

Ajal, millal meistervõistlused ellu kutsuti, oli olukord ja üldine lasketasapind hoopis teine kui praegu. Tol ajal lasti hariilike, korraldamata sõjaväepüssidega, korraldamata laskemoonaga, ja laskurite võimete tasapind oli võrdlemisi madal.

Loomulikult tuli siis lakemeistervõistluste tingimused koostada olukorra kohaselt.

Tänapäev on olukord tunduvalt muutunud: meil on täpsuslaskmisrelvad, millega võime uhkustada; meil on täpsuslaskemoona ja — mis veel tähtsam — meil on laskureid, kes julgesti võivad astuda maailma parimate ritta.

Nii tunduvalt muutunud olukorra tõttu peavad ka laskemeistervõistluste tingimused muutuma, sest need on peeglik, millest on näha meie parimate laskurite tippsaavutusi.

2.

Laskemeistervõistluste ümberkorraldamisel ja kohendamisel elunõuetele kergib esimese küsimusena üles: kas on otstarbekohane korraldada üleriiklikke ja malevate võistlusi ühtede ja samade tingimuste järgi.

Küsimusele vastavad kõige paremini tegeliku elu kogemused ise:

praegused meistervõistluste tingimused on üleriiklike võistluste tarvis liig nõrgad ja malevate võistluste tarvis liig rasked.

Üleriiklikeks võistlusteks liig kerged seepärast, et nad on pandud maksma ajal, millal lasketasapind oli madal ja ka teiste tähtsamate võistluste tingimused olid võrdlemisi nõrgad. Praegusel ajal nõuab suurvõistlus suuremat pinget.

Malevate meistervõistluste tarvis on nad jälle liig rängad selleks, et laialdasem laskurite mass saaks nendest osa võtta. Hoopis vastupidiselt, malevate meistervõistlused peaksid tõmbama kaasa laialdasem noorte laskurite hulki. Nendel peaks üles leitama uusi jõude, kes hakkavad sammuma kõrgete tippsaavutuste poole. Selleks peab olema pääs malevate meistervõistlustele avaram ja iga mees, kes on saavutanud teatavad tagajärjed, peab pääsma malevate meistervõistlustele, mis on nagu väravaiks astumisel laskesportliku tegevuse valda.

3.

Sõjaväepüssi meistervõistlused.

Seni on sõjaväepüssi võistlusi peetud 6 klassis: 3 laskurite klassi ja 3 kütide klassi. Laskurite klassides võis võistelda hariliku sõjaväepüssiga, kuna kütide klassides olid lubatud ka täpsusrelvad.

Selle võistlusala nõrgaks küljeks on klasside røhus, eriti laskureile. Laskur viibib oma klassis võrdlemisi lühikest aega. Edasipüüdlik mees, kes loomulikult pääseb ka meistervõistlusele, jõuab kõrgemasse klassi edasi enne kui ta suudaks end vajaliselt meistervõistlustele ette valmistada. Seetõttu kujunes osavõtt laskurite meistervõistlustest juhuslikuks ja puudus tüse ning järjekindel ettevalmistamine võistlustele.

Teiseks ei olnud laskurklasside võistlustingimused küllalt sobivad. Näiteks tuli võrdlemisi noorel laskuril, kes viibis I laskurite klassis, võistelda kolmest asendist, mis talle osutus üle jõu käivaks.

Kaitseliidu laskekoolis on ette nähtud laskurite klasside tegevus peamiselt selleks, et valmistada ette mehi, kes suudaksid asuda meie põhiülesande — lahinglaskmise harjutuste — täitmisele. Selleks ei ole veel tarvis püsti-asendist laskmist, sest põhiasend lahingus on ikkagi — lamades.

Ülalloeteldud põhjusil oleks tarvis kõik laskurid panna võistlema üheskoos, ühiste tingimuste järgi ja seades eesmärgiks tabava lahingtule saavutamise.

Laskurite meistervõistlus toimuks lamades asendist ja hariliku sõjaväepüssiga. Laskekaugus oleks 300 m ja märgiks — kümneringiline normaalmärklaud.

Kaitseliidu meistervõistlustel oleks võistluslaskude arv 20 ja malevate meistervõistlustel — 10. Sellega saab kaitseliidu võistlus küllaldasem pinge ja malevate meistervõistlustest suudaksid ka noored laskurid täie eduga võtta osa.

Samuti oleks soovitatav senised kolme kütide klassi võistlused koondada ühiseks kütide meistervõistluseks. Mehed, kes on asunud juba kolmest asendist sportliku laskmise teele, on peagu ühevõimelised ja nende liigitamine oleks väga raske ja isegi ebaõiglane ülesanne.

Ühinemisega kütide meistervõistlus omab suurejoonelise ilme ja äärmiselt suure pinge, sest osavõtjate arv suureneb tunduvalt.

Mis puutub võistlustingimustesse, siis kaitseliidu võistlustel tuleks need teha raskemateks, et nad sobiksid meeste võimele.

Soovitatav oleks 60-lasuline võistlus kolmest põhiasendist à 20 lasku, kusjuures laskmiseks võiks kasutada ka täpsuspüsse. Laskmine sünniks 300 m kauguselt kümneringilise normaal-märklaua pihta.

Niisugune võistlus annab rea paremusi:

— võistluse pinge kasvab ja ta avaldab suuremat kasvatuslikku mõju meeste arengule;

— võistlus oleks üldtunnustatud mõõdupuuks meeste tasapinna hindamiseks, sest kõik tähtsaimad laskevõistlused korraldatakse samadel tingimustel (üldmaailmsed sõjaväepüssi meistervõistlused, laskurliitude vahelised võistlused, katsevää ja kaitseliidu vaheline laskevõistlus jne.);

— küttide meistervõistlus oleks heaks ettevalmistuseks ja eelkatseks teiste suurvõistluste tarvis.

Malevate küttide meistervõistluste tingimused võiksid jääda samadeks, mis nad olid seni II küttide klassis: 300 m pealt kolmest põhiasendist 30 lasku. See oleks algajale küttidele jõukohane ja heaks ettevalmistuskooliks küttide suurvõistlustele pääsmiseks.

4.

Sõjaväepüstoli meistervõistlused.

Vabapüstoli laskureid on kaitseliidus vähe ja nad kuuluvad ka Laskurliitu, kus vabapüstoli tarvis korraldatakse erilised meistervõistlused, siis vabapüstoli meistervõistlust ei oleks tarvis kaitseliidus eriliselt korraldada.

Kaitseliidu põhirelvaks püstolilaskmisel on sõjaväepüstol ja väljaõppe põhieesmärgiks kindla lahinglaskuri väljakoolitamine.

Senine püstoli meistervõistlus baseerus pikaldasel punktilaskmisel. See laskmise viis ei vii mehi täpselt põhieesmärgi juure. Pikaldane punktilaskmine on lahinglaskmisele ainult ettevalmistavaks kooliks, sest püstolilaskur, kes ei suuda anda tihedat ja märkijuhitud tuld, ei suuda tabada ka lahingolukorras.

Seepärast pikaldane punktilaskmine peab jääma ja seda on soovitatav panna malevate meistervõistluste kui ettevalmistava kooli sisuks samal kujul, nagu see oli senistel kaitseliidu meistervõistlustel: 25 m pealt kolm viielasulist seeriat normaalpüstoli märklaua pihta. Et võimaldada paremat asjasse süvenemist, oleks soovitatav seeria äralaskmiseks määratud aega suurendada kolmelt minutilt viiele.

Kaitseliidu püstoli meistervõistlused, kui lõppkool, peavad omama juba lahinglaskmise ilme. Soovitatavaim laskmine sel alal oleks n.-n. duell-laskmine. Et kavatsetavad ülemaalse laskurliidu duell-laskmise tingimused meie olukorras on raskesti vastuvõetavad, võiks piirduda Eesti Laskurliidu (soome laskurliiduga ühine) duell-laskmisega: 30 m kauguselt püstkuju pihta 30 lasku à 3 sekundi jooksul.

Sääraselt ümber korraldades püstoli meistervõistlusi saame otstarbekohase püstolilaskmise kooli, mis annab soovitava lõpptulemuse: kindla püstoli lahinglaskuri.

5.

Väikekalibrilise püssi meistervõistlused.

Väikekalibrilise püssi laskesport on kaitseliidus tugevasti arenenud ja meistervõistlused sel alal on alati äärmiselt pingutavad.

Viga on ainult selles, et kõik võimelised mehed ei saa meistervõistlustel esineda, ja seda just relva pärast.

Meil on peamiselt kaht tüüpi väikekalibrilisi püsse, milledega võisteldakse:

1) keskmised püssid, kaaluga alla 4 kg ja ilma esitugedeta (käsitugi ja õlgtugi), ja

2) rasked püssid, kaaluga 4 kg ja enam ning varustatud esitugedega ja jämedate raudadega.

Loomulikult ei suuda esimese püssiga varustatud mees, kes oma võimeilt võrdne raske püssiga varustatud mehega, viimasega saavutada ühesuguseid tulemusi.

Asja parandamiseks tuleks väikekalibrilise püssi meistervõistlused liigitada relvade järgi. Kõige sobivam oleks pidada kaks võistlust:

1) väikekalibrilise püssi meistervõistlus ja

2) väikekalibrilise eripüssi meistervõistlus.

Sellega rakendatakse tööle kõik võimelised mehed ja tulemuste hindamine oleks tunduvalt õiglasem kui praegu.

Ka siin tuleb kaitseliidu võistlused tingimusi eraldada malevate võistlustest. Vastuvõetavamad tingimused oleksid järgmised:

— maleva väikekalibrilise püssi võistlus: 15 lasku 3 asendist,

— kaitseliidu väikekalibrilise püssi võistlus: 30 lasku 3 asendist,

— malevate väikekalibrilise eripüssi võistlus: 30 lasku 3 asendist ja

— kaitseliidu väikekalibrilise eripüssi võistlus: 60 lasku 3 asendist.

6.

Meistervõistluste reform kaitseliidus tuleb tingimata läbi viia, kui tahetakse nendest saada täit kasu. Üldkirjeldatud kava annab palju paremusi:

— kergendab võistluste korraldamist, sest võistlusalade arv väheneb 8-lt 5-ele;

— võimaldab sõjaväepüssi meeskondade pikemaajalist ettevalmistamist;

— võimaldab malevate meistervõistluste kaudu noori jõude suuremal määral juure hankida kui praegu;

— iga võistlusala jälgib kindlaid eesmärgi;

— kaitseliidu meistervõistluste tingimuste rakendamise tõstetakse nende võistluste pinget ja tähtsust ja malevate võistluste tingimuste ümberkohendamiseks on võimaldatud laiaulatuslikum osavõtt nendest;

— meeste võimete hindamine muutub õiglasemaks ja otstarbekohasemaks;

— küttide meistervõistlused muutuvad kasulikeks eelkoolideks rahvusvahelistele ja teiste organisatsioonidega peetavale suurvõistlustele.

A. Rank.

Uudisese kaitseliidus

Kaitseliidu peastaabi relvatehnik Nikolai Mirt on konstrueerinud raskekuulipilduja vedamiseks jalgratta-kaariku, mis, arvestades esialgsete katsete tulemusi, töötab tuua suure pöörde paremusele kuulipildujate transporteerimisel lahingolukorras. Seni on meil raskekuulipildujate veoks tarvitatud hobustega veetavaid kaarikuid ja veetud neid aluste ratastel. Hobustega veetavate kaarikute suurimaks puuduseks on olnud nende raskus, painduvuse puudus liikumisel ja kulukus hobuste ja hobusemoona näol. Raskekuulipilduja vedamisel aluse ratastel ei ole kuulipilduja millegagi kaitsitud tõugete ja pöurutuste vastu, mis lõhuvad kuulipilduja mehhanisme. Uuel kaarikul neid puudusi ei ole, sest ta on kaalult kerge, kogult väike ja edasitoimetamine sünnib inimeste jõul. Esmajärgulistel teedel ja vähese hädaohu piirkonnas rakendatakse kaarik erilise seadelduse abil kahe jalgratta järele ja veol võib sel viisil arendada kuni 15 km tunnikirrust. Maastikul võivad vedada kaarikut kaks meest, hoides kinni kuulipilduja hännast. Võrdlemisi suured ja õhukummidega varustatud rattad võimaldavad kaarikut vedada kerge vaevaga auklikul ja künklikul maastikul. Kuulipilduja laskeseisukorda viimine sünnib kiiresti, kuulipildujat

kaarikult maha tõstmata. Kaarik on valmistatud üleni metallist ja varustatud eriliste tõukeveendajatega. Mahutab enesele kuulipilduja, selle tagavararauad ühes kastiga, tagavaraosade ja tööriistade komplektid, vee- nõu, 8 lindikasti ühes lintidega ja 2000 lahingpadruniga. Kaarikut võib veel edukalt kasutada kuulipilduja õhukaitse alusena, sest ta võimaldab kuulipildujast tulistamise kuni 550 tõstenurga juures.

Kuivõrd tähendatud kaarik leiab praktilist kasutamist, näitab lähem tulevik, sest valmistajal on kavatsus seda esmakordselt avalikkuse ees demonstree-rida peatselt toimuvail kaitseliidu sügismanöövriil Antslas.

Välismaail on umbes samatüübilisi kaarikuid kasutatud seni edukalt Ameerika, Saksa, Daani ja Soome kaitsevägedes.

Ühinemises on jõud

Käesoleva kirjutuse aktsiooniks ja tõukeks on saanud Eesti ja Soome kaitseliidu arstide vastukülaskäik Läti ametivendadele möödunud suvel juunikuus nende lahkel kutsel. Vastuvõtt Riias Läti ametivendade poolt kujunes väga südamlikuks ja sõbralikuks ning jättis unustamatud mälestused küllastajate hinge. Sel külaskäigul oli ka suur ja kaugeleulatuv tähtsus, sest Läti ilusas pealinnas Riias pandi nurgakivi Eesti, Läti ja Soome kaitseliidu arstide sõprusele ja ühinemise mõttele. Ja see oli külaskäigu suurimaks tuumaks ja sisuks. Niipalju kui mul oli kokkusaamisi ja jutuajamisi Soome ja Läti kaitseliidu arstidega, rõhutati ja kriipsutati nende poolt alla, soovitati ja peeti tarviliseks luua ühine kindel ja pidev side meie kolme naaberriigi ametivendade vahel. Läti ametivendad soovitasid üksteisega tutvumise mõttes sagedamini külastada naaberriigi ametivendi üksikult ja veeta seal näiteks suvisel ilusal ajal mõned nädalad külalisena. Seda Läti ametivendade ilusat ettepanekut tuleb tervitada ja samase vastukülaskäiguga tuleb teha algus juba järgmisel suvel. Säärane vaheldus suve ilusail kuil on heaks puhkuseks, kuid seejuures on ka külalisel võimalus tutvuda naaberriigi kaitseliidu korruga ja sisemise eluga. Samuti köidaks sarnane vastastikune külastamine ja läbikäimine meid ikka rohkem ja rohkem sõprussidemetega ja meie silmaring laienuks; ühtlasi oleks see suureks ja dünaamiliseks

jõuks, mis kannab edasi meie kõrget kaitseliidu ideed ikka kaugemale rahvakihtide keskele. Mina isiklikult näeksin nende sõprussidemete alalhoidmiseks, süvendamiseks ja vastastikuste suhete konsolideerimiseks, et kutsutaks ellu Eesti, Läti ja Soome kaitseliidu arstide liit ehk koondus. Kuna meil on palju ühiseid seltse, ühinguid ja klubisid naaberriikidega, siis minu arvates ei tohiks puududa ka säärane kaitseliidu arstide koondus ehk liit. See organisatsioon oleks sil- laks Eesti, Soome ja Läti kaitseliidu arstide vahel ja ühendaks ja koondaks enda ümber neid, kel on huvi ja tahet töötada kaitseliidu sanitaartöö alal. Sellesse koon- dusse võiksid kuuluda ka rohuteadlased, kes on tege- vad kaitseliidus oma vastaval alal. Kuid see koondus peab olema ja jääma apoliitiliseks, sest siis ainult võib ta täita oma samaariamehe ülesandeid ja seista oma kutse kõrgusel. See kaitseliidu arstide ühine organi- satsioon meie naabritega — kui ta kord ellu kutsutakse ja talle pannakse kindel alus — kasvaks varsti tuge- vaks koonduseks ja leiaks poolehoidu meie kui ka naa- berriigi ametivendade keskel, sest tema põhimõtted ja ülesanded baseeruvad puht-altruistlikel alustel.

Soovitaksin selle ülaltähendatud organisatsiooni loomise küsimust ja mõtet meie kaitseliidu kõrgemal sanitaarjuhtidel võtta kaalumisele.

Dr. Aug. Veltmann.

Jalaväe rivist

uue jalaväe eeskirja I osa järgi

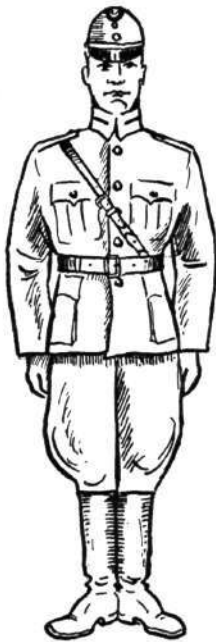
Möödunud suvel ilmus trükist „Jalaväe eeskiri I osa“ (J. E. I), mis kaitseministri käskkirja järgi võetakse tarvitamisele kaitseväes ja kaitseliidus seni kasutamisel olnud „Jalaväe määrustiku I osa“ (J. M. I) asemel. Kaitseliidul seisab ees sügisene õppetegevuse ajajärk, mis enamuses möödub taktikalise väljaõppe tähe all, millal esmakordselt võtame kasutamisele uue jalaväe eeskirja. Vaatame lühidalt, milliseid uuendusi ning muudatusi toob uus eeskiri jalaväe väiksemate üksuste koosseisudes, jalaväe rivikorras, et seega kergendada kaitseliitlastele orienteeruda uues eeskirjas ja aidata kaasa ettevõetud uuenduste kiiremaks läbiviimiseks kaitseliidus.

Seni maksvusel olnud J. M. I jagas jalaväe rivi ja rivilise väljaõppe kaheks suureks osaks: rividrill ja lahingdrill. Esimene käsitlei üksikmehe ja riviüksuste esinemist, paigutust, rivistumist ja liikumist teatud rivitehnika ning distsipliini arendamise eesmärgiga; teine käsitlei üksikmehe ja üksuste tegevust lahingu ja taktikalise tegevuse eesmärgiga, andes ühtlasi juhendeid, mis valgustasid üksuste taktikalist tegevust. Uus J. E. I jagab rivi ja rivilise väljaõppe koondriviks ja lahkriviks, võttes seega jao-

tuse aluseks rivi vormilise külje. Sisuliselt aga koondrivi õppuse ja rividrilli ning lahkrivi ja lahingdrilli mõistetes olulist vahet ei ole. Nii refereerin J. E. I ka kahes osas: 1) koondrivi ja 2) lahkrivi.

1. Koondrivi.

J. E. I hindab eriliselt ja kriipsutab alla üksikmehe rivilise väljaõppe ning koondrivi tegutsemise tähtsust. See on väljaõppe alusmüür ja parim abinõu distsipliini arendamiseks ning süvendamiseks. Toon seda meeleldi esimesena, sest seda suurema tähtsuse omab see veel kaitseliidu üksuste kohta. Meie ei või kiidelda, et kaitseliitlaste riviline väljaõpe, väljanägemine, esinemine ja tegutsemine oleks tugev. Selles oleme meie maha jäänud Soome, Läti ja Poola kaitseliitudest. Vast aitab kaasa kaitseliidu rivilise külje tugevdamiseks, kui kaitseliidu juhid ja pealikud uut J. E. I kätte võttes süvenevad selle §§ 6 ja 7 ja täidavad nõudeid, mis neis paragraafides on üles seatud. Teiseks abinõuks kaitseliidu rivilise külje tõstmisel tuleks kaitseliidu üksuste õpperuumidesse taktikaliste skeemide ja jooniste kõrvale üles seada üksikmeeste valvel-seisangu, tervitamise ja esinemise joonised.

Joon. 1.
Valvel-seisang — otsevaade.

Joon. 2.
Valvel-seisang — külgvaade.

Joon. 3.
Tervitamine paigal.

Kolmandaks abinõuks märgin, kui kaitseliitlaste kogunemistel ja õppustel igakord väikegi osa pühen datakse koondrivi õppusele, see aitab palju kaasa distsipliini, väljanägemise ja rivilise väljaõppe tõstmiseks. Viimast meetodi kasutatakse edukalt Šveitsi miilitsa väes ja lühike koondrivi õppus on seal lahutamatu osa igal õppusel.

Uuendustest ja muudatustest uues J. E. I on märkida:

— **valvel-samm**, mida kasutatakse tervitamisel koondravis ja esinemistel ning üksuste liikumistel nende liituvuse, distsipliini süvendamise ja kontrollimise otsustarbel, kuid ainult lühidail maadel. Liikumine valvel-sammul sünnib käskluse järgi „Valvel-samm — marss!“ Valvel-sammu iseäralduseks on, et jalga (liikumist alates — vasak jalg) tõstetakse niipalju, kui on vaja õige sammu pikkuse saamiseks, viiakse siis ülestõstetud kergesti kõverdatud jalg ühes keha raskusega ette 80 sm kaugusel teisest jalast ja pannakse kogu tallaga maha, surudes ühes sellega mahapandava jala põlvest sirgeks (J. E. I § 15). Valvel-sammu sagedus on 120 sammu minutis. Valvel-sammul pöörded ei tehta, vaid enne pööret minnakse üle vabale sammule.

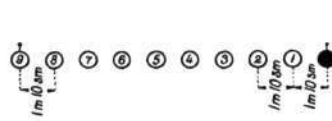
— Tervitamine rivis paigal sünnib samuti kui J. M. I järgi, käskluse järgi „Valvel!“ „Paremale (vasakule, keskele) vaat!“, kuid siin on kindlaks määratud, et rivis tervitamiseks tõstavad käe ohvitserid ja nende kohtadel olevad allohvitserid. Vastavalt sellele tuleks kaitseliidus rivis tervitamiseks käsi võtta tervitusasendisse kõigil pealikul alates rühma- ja rühma-pealikule vastavaist pealikuist kõrgemale. Tervitamise lõpetamiseks rivis paigal antakse käsklus „Otse — vaat!“ Liikudes tervitamiseks antakse käsklus: „Valvel-sammu — marss!“ „Paremale (vasakule) vaat!“ Tervitamise lõpetamiseks: „Takt-sammu — marss!“, mis vanas määrustikus puudus (J. E. I § 30).

— Pikali-asendis uue eeskirja järgi ei nõuta, et pea oleks vastu maad surutud, vaid lamatakse vabalt, keha surutud vastu maad, jalad lahus, v a a d e s u u n a t u d e t t e; relv toetatakse raua ümbrikuga või laesäärega vasakule pihule (J. E. § 45).

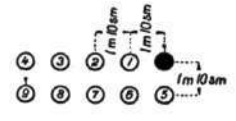
— Relvade ja gaasitorbikute käsitamise kohta on toodud uues eeskirjas eriosad; need alad puudusid vanas määrustikus täiesti. Kaitseliitlasil tuleks siin tutvuda ja omandada esijoones püssi, püstoli ja püstolkuulip. reegliärane käsitamine (J. E. I §§ 47—51, 53—55), gaasikaitse üksustel aga täiendada end gaasitorbikute käsitamises (J. E. I §§ 56—64).

— Uues eeskirjas on laskurjao koosseis jaotatud alates paremalt tiival: jaopealik, laskurid nr. nr. 1—8 ja nr. 9 — jaopealiku abi. Alussõduriks on nr. 1; kui jagu liigub viimase numbriga eesotsas, siis on alussõduriks viimne number, s. o. jaopealiku abi. Erijuhumeil jaopealik määrab alussõduriks keskmise või muu mehe (§§ 79—80). Vana määrustiku järgi kandis alussõdur liitesõduri nime ja selleks oli keskmine mees jaos. Kui jaos on püstolkuulip., siis on sellega varustatud jaopealik, kes kannab ka pool p. k. laskemoona, teise poole laskemoonast kannab nr. 1.

— Jao joonel rivistumisel jaopealik asub jao paremal tiival ja jaopealiku abi vasakul tiival (§ 80). Seni jaopealik seisis 5 sammu jao ees ja jaopealiku abi 2 sammu jao taga.

Joon. 4. Laskurjao üheviiruline joon.

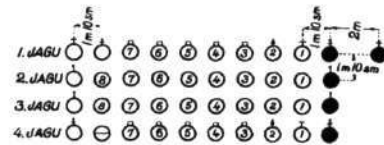

Joon. 5. Laskurjao kaheviiruline joon.

— Kui mitte uudisena, siiski küllalt tähelepanu on leidnud koondrivi rivistumine joonele lühendatud vahedele ja rivistumine kolonni lühendatud kaugustele, mis kaitseliidus peaks kasutamist leidma suuremate masside rivistumisel kitsastel platsidel. Lühendatud vahedel ja kaugustel rivistumisel on kaugus jalakanast naabri jalakannani umbes 55 sm, nii tuleb iga mehe peale arvestada keskmiselt pool meetrit.

— Kk jaos on uue eeskirja järgi jaopealik, nr. 1 — sihturi abi, nr. 2 — sihtur, nr. nr. 3—7 padrunikandjad laskurid, nr. 8 — jaopealiku abi. Nii on kokku k. k. jaos 9 meest. Nr. nr. 1—4 on tegevtoimkond ja nr. nr. 5—8 tagavaratoimkond. Alussõduriks on normaalselt nr. 1. Eriküttideks on nr. nr. 6 ja 7 (§ 132). Kk tulepositsioonil nr. 1 asub sihturist paremal ja nr. 3 — sihturist vasemal. Hüpete sooritamisel uuele kohale harilikult esimesena hüppab jaopealik, siis sihturi abi, sihtur ja siis teised sõdurid vastavalt jaopealiku või tema abi käskudele.

— Rühm koosneb normaalselt neljast (kahest kk ja kahest laskurjaost) jaost. Ta rivistub joonel või kolonnis (v. joon. nr. nr. 6 ja 7).

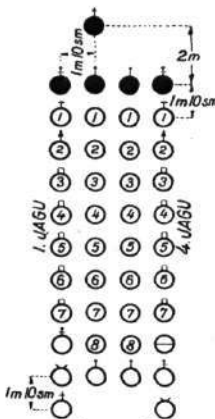
Joon. 6. Rühmajoon.

Uudisena rühma juures asuvad rännakul ja lahingolukorras veel kaks sidevaatlejat, mis vanas määrustikus puudub. Sidevaatlejad rivistuvad esimese ja neljanda jao vasakul tiival.

Alusjooks rühmas on esimene jagu.

— Kompanii koosseis on ära toodud kompanii üldrühma ja voori koosseis ning rivistumisel on neile ette nähtud kindlad kohad (§ 181 kuni 182).

— Jao, rühma ja kompanii ümberrivistustes olulisi muudatusi pole toodud, küll on aga täpsustatud, mis lahendab paljugi seni lahkarvamisi tekitanud küsimusi.

Joon. 7. Rühmakolonn.

— Uues eeskirjas on ette nähtud jao ja rühma rivistused ning käsklused ratsa- ja õhukallaletungi tagasilöömiseks ning ratsaväe ja lennukiväe tulistamiseks (§§ 108—109, 163—169), mis puudusid vanas määrustikus.

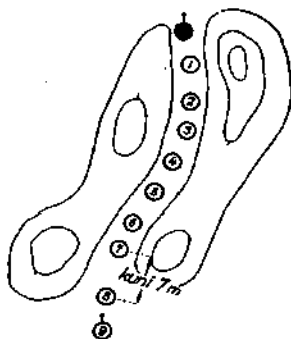
2. Lahkrivi.

J. E. I osa käsitleb üksikmehe ja vähemate üksuste tegevust ja rivistumist lahkrivis selle rivi tehnilisest ja vormilisest küljest, s. o. rivivormid, käsklused, edasi liikumine jne. Taktikaline tegevus, ülesannete andmine, tulistamine ja taktikalise tegevuse põhimõtted, mis olid sisse põimitud vanas määrustikus, on välja jäetud, sest need leiavad käsitlemist J. E. II osas.

Uudisena lahkrivi tegevuse alal on märkida:

— „VARJU!“ Selle käskluse järele katkestatakse liikumine, asutakse lähemasse varjatud kohta, moonduhes maapealse ja õhuvaatluse eest. Varjumine ja moondumine on üks kaitseliidu tegevuse nõrgim kül. Käsklust „varju!“ peaksid tulevikus kaitseliidu üksuste pealikud iseäranis kasutama, et meeskonnale varjumist tuuletada meele.

— Jao lahkrivi põhirivistuseks on järjestik (§ 110,

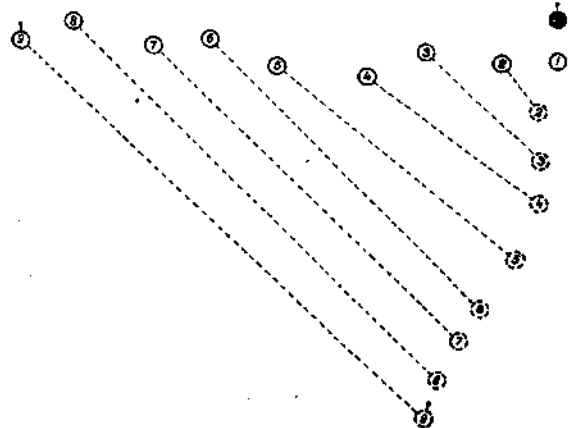

Joon. 8.
Laskurjagu järjestikus.

s. o. vana määrustiku järgi harvendatud kolonn) ja ahelik. Jao järjestiku moodustamiseks antakse käsklus, näiteks: „Jagu järjestikku, suund punase katusega maja, kaugused neli meetrit — MARSS!“ (või „marss-marss!“). Kaugused järjestikus võivad tõusta kuni 7 meetrit.

— Jao ahelikku paiskamine sünnib uue määrustiku järgi alussõduri järgi, kelleks on algsõdur, s. o. nr. 1. Nii sünnib ahelikku paiskumine kas paremale või va-

sakule. Vana määrustiku järgi oli algsõdur keskmine sõdur ja ahelikku paiskumine sündis normaalselt keskel.

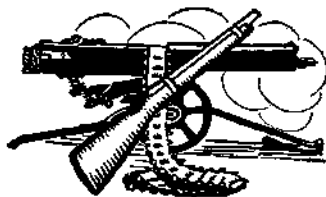
Joon. 9.
Jao paiskumine vasakule ahelikku järjestikus.

J. E. II võimaldab laskuril iseseisva vaba üksikutule, kus laskur valib ise märgid ja avab tule, kui see erikäsuga pole keeldud, kuni 400 m. Vana määrustik nii kaugel maa peale vaba üksikutuld ei lubanud.

— Hargnenud rühm on rühma hargrivi, vanas määrustikus oli selle nimetus rühm jagudena. Hargnenud rühmas rühmaülema asub seal, kus tal soodsam on rühma juhtida. Õige suuna hoidmise eest vastutab alusjaoülem.

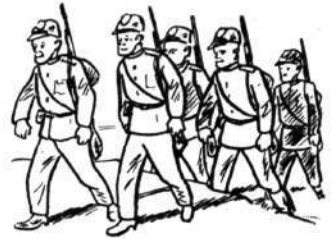
Hargnenud rühma ja kompanii tegevus uue eeskirja järgi pole oluliselt lahkuminev senisest rühma ja kompanii tegevusest. Võiks vast nimetada — vana määrustik nõudis k. k. jagude vastastikust tuletetegevust ja toetust, kuna uues J. E. I see ei leia väljendust.

Tõin ära olulised uuendused uuest J. E. I osast. Üksikasju ei luba käsitada ajakirja püüratud ruum. Tahan oma artikliga kaitseliidu pealike tähelepanu juhtida ilmunud J. E. I osale, et see leiaks käsitlemist ja elluviimist juba eelolevail kaitseliidu sügisestel taktikalistel õppustel ja neile ettevalmistustel. Kaitseliidu üksused ja pealikud ei tohi ajast maha jääda, vaid kõik uuendused, mis viivad edu poole, peavad kohe leidma käsitlemist ja elluviimist. Pealike vaba tahe aitab selleks kaasa.

JÕHVIST ↓ PERMISKÜLLA

MULJEID, ÕPISEID JA TÄHELEPANEKUID KAITSELIIDU ÜLERIIKLIKEST RÄNNAKVÕISTLUSIST

I.

Rännakvõistlused kaitseliidus ei ole uudisala. Kaitseliidupäeva võistluskavas oli see ala esitatud patrullvõistluste nime all. Üksikud malevad on oma tegevuskavadesse põiminud lühemaid ja pikemaid laskurjagude rännakmatku ja ratturjagude retki ja neid ka edukalt sooritanud.

Järjekordseks rännakvõimelisuse kontrolliks meil malevaile olid peastaabi poolt 26. aug. s. a. korraldatud üleriiklikud rännakvõistlused Jõhvist — Permiskülla. Kohapealseile korraldustele aitasid kaasa Viru ja Narva malevad ja naiskodukaitse ringkonnad. Kümneheliste jagudena olid võistlustel esindatud laskurjagudega 9 malevat ja ratturjagudega — 10 malevat — kokku 190 võistlejaga. Kui siia juure arvata korraldajad, kohtunikud ja naiskodukaitse toimkonnad, oli sel päeval liikvel ligi 300 meie pere liiget. Maa kaugus: ratturjagudele — 51 km. üheks ülesõiduks ja laskurjagudele 47 km. sundusliku vahepuhkusega 3 tundi Kuremäel.

Ilmastik ei kuulutanud midagi head, kui tiheda, sügise ligidalolekut tähistava vihma all saabusime reede õhtul pimediku tulekul Jõhvi alevisse. Hetkeks sunnib seda välist ebamugavust unustama jaama vastutunud kohapealsete kaitseliidu tegelaste südamlük ja hoelitsev vastuvõtt. Kuid sammudes orkestrihelidel porist rada mööda küllalishke 4. pataljoni poolt meile kasutada antud ühiskorterisse mõlkus kõigi mõttes — mis saab homme? Usun, et sel õhtul iga mees magama heitis vaikselt sooviga: Kui aga homme oleks kuiv! Aga kui mitte, välja läheme ikkagi. Oleme ju sõjamehed. Mis see vihmanatuke ikka teeb!

Laupäeva varahommikul on kõik aegsasti jalul. Taevas on tinahall. Õhk on küllastunud niiskusest. Vihma enam ei saja ja kiiresti liikuvad pilvelahmad ennustavad, et jääb vist kõigile meelerahuks jälle kuivale.

Kella 0600-ks on nii korraldajate kui võistlejate poolt viimsed ettevalmistused tehtud ja teiste õnnitlustel — õnn kaasa! — stardivad esimesed laskurjaod. Näed palju endistelt võistlustelt tuttavaid nägusid, noori, keskealisi ja vanu. Teatava eliidi moodustavad vanad käimises kogenud jahimehed, kes jagavad nooremaile tulusaid näpunäiteid jalatsite, rakmete ja rännaku tempo kohta. Eriti silma paistab hallide vurrudega 59-aastane malevlane Bachmann Läänemaalt, kes teel osutub vaatamata oma vanadusele sitkeks ja vastupidavaks kogenud ränduriks. Enese huviks ja treeninguks teeb rännaku laskurjagudega välispool võistlust kaasa täies sõduri rännakkoormatuses peastaabi spordijaoskonna pealik leitnant Elmar Lepp. Kell 0700 algavad startid ratturjaod. Ja kui kõik on läinud, „stardime“ võistlejate pagasiga koormatud omnibuses jõhvilaste saatvail käeviibetel meie — starti kohtunikud ja korraldajad.

Teel möödume mitmeski laskurjaost. Ratturid on juba kaugemale ette jõudnud. Näha on vaid üksikuid,

kel ratta sõidukõlmatuks muutudes tuleb oodata meie taga sõitvat veoautot, mis on määratud avaristidele abi andmiseks. Tuleb imestada seda võistlusindu ja tempot, mida arendavad võistlejad.

Kui jõuame Kuremäele — juba lõunatavad esimesed vahepuhkusele jõudnud ja puhkavad kohalikus seltsimajas õlgedel esimese etapi väsimust.

Lõunatame meiegi. Permisküllast teatakse, et esimesed ratturjaod on juba saabunud. Kasutades vaba aega külastame Kuremäe nunnakloostrit, kus on käimas ettevalmistused järgmisel päeval toimuvale suuremale kirikupühale, kuhu oodatakse rohkel arvul usklike ligemast ja kaugemast ümbruskonnast, nagu see vene külades on moes. Kolmetunnise puhkeaja järele väljuvad laskurjaod viimsele etapile. Piserdab veidi vihma, mis aga peagi lakkab. Tee muutub kitsamaks ja liivaseks. Näib, nagu oleks eelkäinud vihm siin veel kasukski olnud. Ei tolma ja märga liiva mööda on mõnusam sammuda kui tuhkat mööda. Ei vea meil selle omnibusega. Mingisugusel põhjusel jooksevad tihti pidurilindid kinni. Peatume ja parandame. Kasutame seda aega vene külade omapära tundmaõppimiseks — kuid sellest vahest ehk mõni teine kord. Möödub ristikäik, rutates Kuremäe kirikupühale. Nõrkade sildade kartusel oleme sunnitud nii mitugi korda sõidukist väljuma. Lõpuks saabume õnnelikult viimsetena Permiskülla.

Võistlejad on juba kohal. Narva malev ja naiskodukaitse on ettenägelikult hoolitsenud korterite, sauna ja toidu eest. Kasutame meiegi seda küllalishkust.

Samal õhtupoolikul kokkuastunud kohtunike koosseis selgub tagajärjed. Laskurjagudest on võitjaks tulnud Tartumaa maleva jagu ajaga 5 t. 49,26 m. koosseisus: A. Kikerpill, A. Reinhold, M. Aleksejev, K. Lomp, J. Kelt, J. Perv, E.

Võistlejad teel

Toitluspunktis

Uulmann, K. Rosenstein, A. Jürgenson ja E. Parm.

II Pärnu m. — aeg 6 t. 17,20 m. III Pärnu-
maa m. — aeg 6 t. 25,20 m.

Ratturjagude võistluses on jällegi Tartumaa maleva mehed võidukad, tulles esikohale ajaga 2 t. 32,15 m. koosseisus: R. Mootse, A. Lind, E. Türkson, R. Kuulberg, A. Johanson, J. Landsberg, E. Sarap, R. Metsik, E. Poolake ja R. Könn.

II Tartu m. — 2 t. 38,00 m. III Narva m. —
2 t. 45,00. IV Valga m. — 2 t. 55,00 m. ja V. Viru
m. — 3 t. 11,20 m.

Samal õhtul sõidame originaalse jõevoolust iseae-tava parvega üle Narva jõe Skarjatina naiskodukaitse peole. Pärts tuumakas pidu. Hästi ette valmistatud kohapealsete tegelaste poolt. Külakosti pakkusid ka Narva kaitseliidu ja naiskodukaitse tegelased. Erilise menu osaliseks sai kohapealne meeskvarlett. Pidulisi palju. Kord hea. Ja lõpuks pidid imestama, kui samad mehed, kes olid maha käinud ligi 50 km. jala — päris kergelt veel virutasid tantsu kohapealse õr-nema sooga.

Pühapäeva varahommikul jagas võistluste üldjuht kolonel J. Maide küla spordiplatsil ülesrivistatud võistlejate ja pealtvaatajate juuresolekul võitjaile välja Tartu linnavalitsuse, Tartu naiskodukaitse ja Poola küttide liidu poolt annetatud nägusad ja väärtuslikud auhinnad, tehes kokkuvõtte võistluste tulemustest ja tä-nades kõiki asjaosalisi nähtud vaeva eest.

Jumalaga jätnud virulased ja kohapealsed tegela-sed — sammusime orkestrihelidel sadamasse, asetu-sime laevadele ja tossutasime pärivett külla Narva malevale. Paljud, kes esimest korda on sõidul Narva jõel, jälgivad huviga mõlemal pool kaldail asuvaid küli ja avaraid heinamaid. Vanad vabadussõjaaegsed me-hed näitavad nooremaile kohti, kus on võideldud noil meie iseseisvusele tähendusrikkail päevil, ja kirjelda-vad lahingsündmusi Narva rindel. Nii kaob aeg mõ-nusast vestluses. Keskpäeval maabume Kulgu sadamas, kust kolonnis sammume Narva.

Veedame ilusa huviküllase päeva vanas ajaloolises Narvas, selles meie kodumaa Verdunis. Narva maleva hoolitsusel imetleme kuulsat Narva koske ja võimsaid vabrikuid, tutvume vanade ajalooliste ehitustega, kind-lustega, maa-aluste käikudega ja rohkete muude vaa-tamisväärsustega.

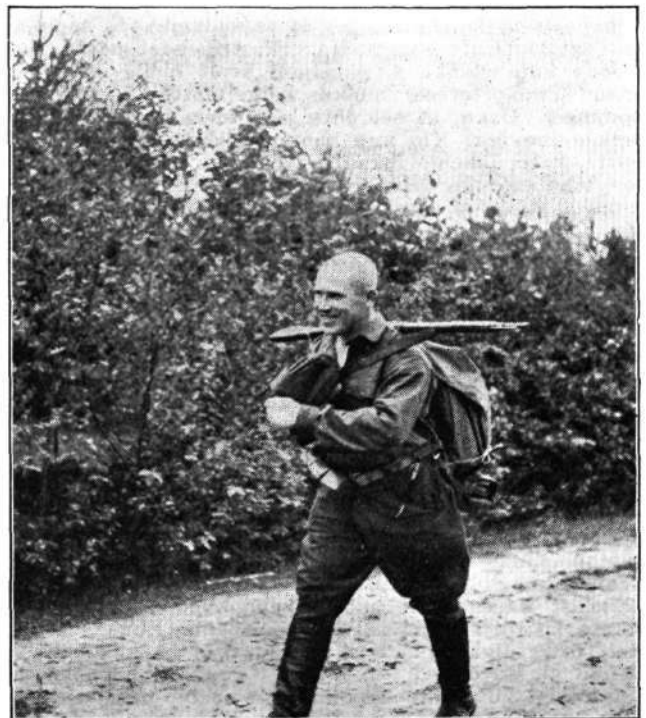
Sama päeva õhtul kandis raudruun meid kõiki laiali kodudesse oma igapäevase elu ja töö juure tagasi.

II.

Jõhvi — Permisküla päevad on läbi. Need võist-lused olid meie organisatsiooni järjekordseks suurette-võtteks, mis näitasid meie juhtiva koosseisu korraldus-võimet, andsid osavõtjaile hea õppetunni ja tõendasid meie meeste innukat tahet ja sitket hingelist ja keha-list võimsust. Nad andsid ühtlasi ka terve rea õpiseid ja tähelepanekuid, mis kasulikud on tulevikus ja tar-vilised sellesisuliste ettevõtete korraldamisel.

Kõigepealt võistluste siht ja iseloom. See on puht sõjalise iseloomuga tegevus, kus iga võistleja jagu ku-jutab enesest lahingüksuse, mis igal momendil peab olema tervik, jõuküllane ja valmis olukorra tingimus-telt tema peale pandavat ülesannet täitma. Nende nõuete täitmise võimelisuse eeltingimusteks on kaks põhielementi: sõjaliste töekspidamiste, oskuste ja dist-sipliini tunnistamine ja keha sportlik ettevalmistus. Võib julgesti kinnitada, et kaitseliidus eelnimetatud mõlemad põhielemendid seisavad ajakõrgusel. Teine asi on aga, kuidas nad ühe või teise ettevõtte juures ilmnevad.

Iga võistluse aluseks on võistlusmäärused. Kuid ka parimini kokkuseatud määrused jäävad elutuks, kui neid mittetäpselt või pinnapealselt võetakse meeskonda-valikul, nende koostamisel, ettevalmistamisel ja väljasaatmisel. Malevad peaksid seda tulevikus hooli-kamalt silmas pidama. Iga võistleja peab nii olema ette valmistatud, et ta oleks kõigis asjus teadlik, s. t. teaks, mis otstarbel ja kelle nimel ta on väljas, mis tem-alt määrused nõuavad, mis on lubatud ja lubamatu. Kuid peamine asi, igasse võistlejasse peab sisendatama teadvus — vähe ainult teadmised — et neid määruisi

Ltn. E. LEPP teel

Ristikäik Permiskülas finišist läbiminekul

tuleb ka vankumatult täita. See on sõjameheline-sportlik võistlus, aus võistlus, mis ei salli lodevusi ja kõrvalekaldumisi. Respekterime eelmainitut — jäävad tulevikus ära närvilised ettevalmistused veel viimsel minutil enne starti, kõrvalduvad sekeldused ja kaovad protestid. Kahjuks ilmsesid need puudused mõnede osavõtjate juures ka möödunud võistlustel, mis sundisid vahetpidamatult edasi rühkida, vaid et kaalutud etappide kaupa ja tempoga sundimatu edasiliikumise järgi jõuda sihtpunkti võimalikult ruttu ja värskena.

Toidustamise alal — meie kõigi kompliment hoolikale naiskodukaitsele eeskujuliku toitmise eest möödunud võistlustel. Tulevikus tuleks aga seda asja minu arvates küll vist natuke muuta. Nimelt peaks ära jäetama tüsedam toit väiksemis peatuspunktides, sest võistlejail pole seda enesekoormatuse kartusel võimalik kasutada. Selle asemel peaks teel organiseeritama toidupunktid, kust võimalik oleks saada kergemat kehakinnitust ja karastavaid jooke.

Kokkuvõttes võib tähendada, et rännakvõistlused õnnestusid kõigiti rahuldavalt ja andsid häid tulemusi. Ajad, millega kaeti vahemaad, on üle ootuse head. Seda aga ei saa ütelda täiel määral jagude lahingvõimelisuse kohta Permiskülla jõudmisel. Viimane tuleb küll kirjutada vähesel treeningu ja teel toimunud jooksu arvele. Meeste tervislik seis võistluste lõpul oli rahuldav. Ambulantsi kasutati Kuremäel 6 ja Permiskülas 31 korral ja seda just hõõrutud jalgadega. Süüdi siingi olid teel sooritatud jooks ja sobimatud jalanõud. Tõsiseid haigestumisuhtumeid ja õnnetusi ei olnud. Meeleolu oli kogu aeg sundimatu ja hea. Ühele asjale lubatagu veel juhtida tähelepanu. Kui meie kaitseliidu nimel ja asjas oleme väljas, siis läheme, toimime ja oleme kogu aeg ja igas toimingus meie organisatsiooni vormiriietuses. Seda lubame kõik ja teeme kõik. Eks?!

Läinud võistlustel oli palju, palju head. Kuid oli ka vigu. Ärgu eelpool mainitud puudused tundugu kellelegi haavavana ja ületamatuna. Kõrvaldagem vead aga ja kõik on korras!

ma käsu peale alata lahingu. Mis sellest kõigest kasu on, kui jooksuga ennast välja pumbatakse, maakaugus kaetakse hea ajaga, kuid finišisse jõutakse puruväsinuna ja lahingvõimetuna. Samuti tuleb silmas pidada puhkusetarvet ja selle otstarbekat võimaldamist. Kogu kunst sõjameheliselt läbi rännata pikk maa ei seisa mitte ainult selles, et vahetpidamatult edasi rühkida, vaid et kaalutud etappide kaupa ja tempoga sundimatu edasiliikumise järgi jõuda sihtpunkti võimalikult ruttu ja värskena.

Toidustamise alal — meie kõigi kompliment hoolikale naiskodukaitsele eeskujuliku toitmise eest möödunud võistlustel. Tulevikus tuleks aga seda asja minu arvates küll vist natuke muuta. Nimelt peaks ära jäetama tüsedam toit väiksemis peatuspunktides, sest võistlejail pole seda enesekoormatuse kartusel võimalik kasutada. Selle asemel peaks teel organiseeritama toidupunktid, kust võimalik oleks saada kergemat kehakinnitust ja karastavaid jooke.

Läinud võistlustel oli palju, palju head. Kuid oli ka vigu. Ärgu eelpool mainitud puudused tundugu kellelegi haavavana ja ületamatuna. Kõrvaldagem vead aga ja kõik on korras!

Läinud võistlustel oli palju, palju head. Kuid oli ka vigu. Ärgu eelpool mainitud puudused tundugu kellelegi haavavana ja ületamatuna. Kõrvaldagem vead aga ja kõik on korras!

Võidukas Tartumaa maleva laskurjagu

Lääne maleva kaitseliitlane BACHMANN, 59 a. vana. Vanim võistleja

Järgmised „Kaitse Kodu!“ numbrid ilmuvad.

25. septembril — manöövrите ja 15. oktoobril — „K. K.“ aastapäeva erinumbrina.

Võidukad Tartumaa maleva ratturid

III.

Ja lõppeks — kui küsida: milleks tänapäeval siis need rännakud? Elame ju moodsas ajajärgus, kus mehhaniseeritud abinõudega ilma vaevata ja palju kiiremini väeosi sõja korral võib paisata ühest kohast teise. Siin peab küll otsekohe vastama — seni kuni iga tegevuse lõplikuks otsustajaks on ikkagi inimene, peab ta esijärjekorras tugenema oma võimeile. Kõik mehhaniseeritud ja kunstlik võib olukorra tingimustes üles ütelda. Inimene — see looduse suurim ime — liigub ikka.

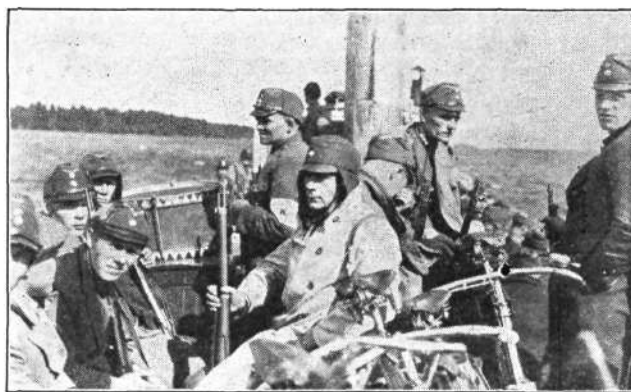
Kui vaadelda teisi riike ja rahvaid, siis näeme, et paljudes maades leiab rännaku ettevalmistus ja võistlused suurt tähelepanu. Poolas näiteks on see kujunenud üldrahvuslikuks harrastuseks. Tähtsaim neist rännakuist on Poola küttide suurmarss (marsz Szlakiem Kadrówki) vana ajaloolist teed mööda Krakovist — Kielce, mille maa pikkus on 127 km. See on marssruut, mida mööda praeguse Poola looja — marssal Josef Pilsudski — 6. aug. 1914. a. oma kuulsate legionidega tuli üle tollekordsest Austria piirist, lükkas maha vene keiserriigi piiritulba ja kuulutas sõja Venemaale.

Rännakust „Kaadri jälgedel“ osa võtta on igale poolakale suureks uhkuseks ja suurimaks auks. Sinna pääseb vaid eriliste katsevõistluste kaudu. Maa kaugus kaetakse kolme päevaga — 38—44-km etappidena. Rännakliikumine on läbi põimitud sõjalise iseloomuga

ülesannete ja laskmiste täitmise. Meeskonna suurus on üks rühm. Startinud meeskond, et tulla kohale, peab terves koosseisus täitma võistlusmäärustes ettenähtud ülesanded ja läbima oma finiši. See on raske võistlus ja nõuab suurt ettevalmistust ja pingutust. 1928. a. võistlusel täitis võistlustingimused 59% meeskondadest, 1932. aastal aga juba 97%. Seda teeb kõik treening!

Tulevikus meil rännakvõistluste korraldamisel tuleb arvesse võtta kõik Jõhvi-Permisküla rännaku õpised. Maakaugus nii rattureile kui ka laskurjagudele tuleb suurendada vähemalt kahepäevaseks teekonnaks. Tegevus ise põimitagu läbi lahingusisuliste ülesannetega. Maa käidagu läbi. Jooks ei sobi — see pumpab inimesed välja. Meeskonna tulemus lugeda kogu jao järgi. Mahajäänuid ei tohi olla. Kui mõni mees takistab lõpuni minemast, langeb kogu meeskond välja. Marssruudi valikul peetagu silmas, et tee oleks mitmekesine ja käidavuselt mitmesuguse raskusega. Oleks soovitatav, et tee ühtlasi valitaks sõjalise tähtsusega või jälle vabadussõjas mõne väeosa poolt tarvitatud suunas. Teid tuleb vahetada, et võistlejad ühtlasi õpiksid tundma kodumaad. Meeskonnad tuleb valida valikvõistluste kaudu. Selle juure reeglipärane treening, võistlusindu ja särtsu on meie meestes niigi juba küllalt — ja korralikud tulemused pole enam mägede taga. Nad tulevad! —

A. Treufeldt.

Laeval Narva

SOOME ISESEISVUSVÕITLUS

MIKS SOOMLANE VIHKAB VENET?

Kes on sattunud Soome, see on juba esimesest silmapilgust võinud tähele panna, kui sügavale rahva hinge on seal juurdunud viha Vene vastu. Venelast iseloomustatakse põlgliku sõimunimega „ryssä“, vene keelt ei taha soomlane naljalt suhu võtta ja igas asjas tunneb soomlane Vene vastu otse alateadlikku viha ja umbusaldust. Erand on tehtud ainult mõningaile üksikuile vene vaimukangelasile, kellele Soomeski osatakse vaadata tunnustavalt ja lugupidamisega, seda enam, mida rohkem ametlik Vene ise neid on vihanud ja taga kiusanud.

Tekib sel puhul loomulik uudishimu kõigis, kes panevad tähele Soome seesugust suhtumist Venele: millest on see siis tingitud?

Vastus: Vene survest Soomele. Kuid see lühike vastus, kuigi ta on õige, ütleb veel väga vähe. Meis tekib huvi üksikasjalisemate andmete vastu. Ja neist endale ülevaate luues kergib meie silmade ette kogu rahva eludraama, tema kangelaslik võitlus halastamatu hiiglaste vastu, kes — küsimata, mis otstarbel — veel üsna hilises minevikus püüdis tühistada kõike seda sise- ja riiklikku autonoomiat, mida Vene valitsejad — Soome endi alla saades — olid pühalikult tõotanud hoida puutumatusena ja austada.

Esimesed kallaletungimised Soome autonoomiale

algasid Vene rahvuslikult, panslavistlikult poolt juba 1880-ndate aastate lõpul. Täpsemalt öeldes — aastal 1889, mil Vene valitsuse poolt Peterburgis tegevusse rakendati kolm erikomiteed, kes pidid hakkama ette valmistama Soome riiklike asutuste ühendamist või ühtlustamist Vene vastavate riiklike asutustega: posti-, tolli- ja rahakomiteed.

Just need Soome iseseisvad riiklikud asutused olid Soomes viibinud venelasile esimestena silma puutunud. Tegelikult tõuke nende likvideerimisele asumiseks oli annud üks üsna väike ja võrdlemisi kõrvalise tähtsusega juhtum:

1889. a. suvel viibis Vene keisri huvilaevastik Soome ilusas Tammisaare saarestikus, kus Aleksander III oma daanlasest abikaasaga armastas viibida sagedasti. Sealt laevastikult toodi ühel päeval mõningaid kirju lähemasse Soome postiasutusse; kuna aga kirjadele olid peale kleebitud Vene postmargid, ei võetud neid seal edasitoimetamiseks vastu.

Juhtumine äratas venelaste keskel äärmist pahameelt, ning juba varsti pärast seda hakkas kuulduma häält, et Soome oma raha-, posti- ja tolliasutused tulevad likvideerida, kuna need haavavad Vene riiklust.

Selle ajajärgu kallaletungid viisidki selleni, et 1890. aastal Soome postiasutus alistati Vene siseministeriumile, kuid sellesamaga asi esialgu ka piirdus. Samal ajal teostus Venes nimelt valitsejavahetus ja uus

keiser Nikolai II vandus truudust Soome riigikorra ja põhiseaduste säilitamisele; tema esimesil valitsemisaastail nende rikkumisele ka enam ei asutudki. Arvati juba, et Soome ongi selle esimese vihapurske-sammuga rahule jäetud, kuid selles eksiti. Just neil vaikuse aastail on Vene bürokraatia poolt hoolega ette valmistatud tormi Soome vastu. Oli tööle rakendatud komitee Soome seaduste kodifitseerimiseks ja selles komitees oli juba arutatud ka n.-n. üleriikliku seadusandluse nõuet. Nimelt olid seni kõik Soomes maksmapandavad seadused välja töötatud või heaks kiidetud Soome oma vastavate asutuste poolt, nüüd püstitati aga nõue, et teatavaid ülevenemaalise tähtsusega seadusi peaks võimalik olema maksma panna vaatamata Soome oma asutuste heakskiitmisele või mitteheakskiitmisele.

Veel aktiivsemaks läks Vene bürokraatia Soome vastu 1897. a., millal asutati veel mitmesuguseid teisi komiteid, muude hulgas komitee Soome sõjaväe ühendamiseks Vene sõjaväega ja Vene väeteenistusseaduse maksmapanemiseks Soomes. Senine Soome kindralkuberner krahv von Heyden vabastati ametist ja tema asemele nimetati oktoobrikuus 1898 kindral Nikolai Bobrikov, kes oma ägeda rahvusliku survepoliitikaga oli tuntud juba oma endistest tegevusaastaist Baltimail.

Nüüd ei olnud enam kahtlust, mis oli tulemas. Ei teatud ega tuntud ainult survepoliitika kavatsuste ulatust. Kuid liisk oli heidetud ja Soomes algas sellega ajajärk, mida mälestades igas soomlases veel praegugi rindu kergib otse meeletu viha. Algas niinimetatud

Bobrikovi aeg.

Millised olid uuele kindralkubernerile Peterburgist Soome kaasaantud juhtnöörid, selle üle ei tarvitsenud Soome avalikkusel enam kaua jääda teadmatusse. Nimelt:

Ametisse astudes pidas Bobrikov, otsekohe pärast Helsingisse jõudmist, senaatoritele, riigi keskasutuste juhatajatele ja kuberneridele venekeelse kõne, mis oma olulisemais osades käis sõnasõnalt järgmiselt:

„Astudes kindralkuberner ametisse olen õnnelik, et võin Soome elanikele edasi anda valitseja kõrge lugupidamise.

Meie valitseja tunneb Soome rahva ustavust, kuid Tema Keiserlik Majesteet teab samuti, et maal on kahjuks levinud nende aluste ekslik tõlgitsemine, millistele põhjened Soome seisukord keiserriigis. Seesuguste tõlgitsemiste kahjuliku mõju alustena ei ole mõned soomemaalased näidanud tarvilist poolehoidu neile sammudele, millised on astunud sideme kinnitamiseks, mis ühendavad maad Vene riigi muude osadega.

Venemaa on üks ja jagamatu,

üks ja jagamatu on troon, mille kaitse all suurvürstiriik on saavutanud oma praeguse heaolu. Näib see-

pärast, et kõigile soomemaalasile, kellele isamaa huvid on kalliväärtuslikud, peaks iga pingutus ühenduse saavutamiseks Venega tunduma täiesti loomulikuna; selle tunde kinnitamine on paratamatult tarviline seda enam, et Tema Majesteet mulle antud käskkirjas ise on tema südamele lähedal seisva Soome rahva jaoks tähtsaks tunnistanud selle maa elanikesse kindla äratundmise istutamise selle maa ühenduse tähtsusest keskkohaga kogu ulatuses. Jättes kõigutamatuiks 1891. a. käskkirja piirides Soome kiriklike asutuste omapärasused, õigused ja eesõigused ning sisemise administratsiooni, loomulikult sedavõrd, kuivõrd need ei sõdi Venemaa huvi ja väärtuse vastu, riigivõim siiski

ei tohi lubada kõige seesuguse edasilevimist, mis võiks takistada suure riigi ühteliitumist.

Ma pean pidama ennast õnnelikuks, kui minu maad valitsedes Soome rahvast, kes järjest uuesti on tõendanud oma ustavust oma valitsejate vastu, elustab teadvus heade ja südamlike suhete paratamatust tarvidusest Venega, sest ei ole ju mõistetav eraldada valitseja vastu tuntavast ustavusest kogu riigi vastu tuntavat ustavust. Kõigil vene riigi lõpmatuil maa-aladel peab kõigil tsaari vägeva valitsuskepi alla kuuluvail olema ainult üks alamus ja üks armastus isamaa vastu. Aidaku meid jumal pühasti täita valitseja vankumatut tahet ja ustavalt teenida kalli Venemaa õnne. Ma loodan kindlasti teie kõikumatule kaastegevusele kõiges ja eriti soovin ma ühemeelset toetust oma kõige lähemalt töökaaslasilt Soome keiserlikus senatis. Ja nõnda siis — jumala abiga alakem õnnelikul silmapilgul.“

Dokumendiks, millega hakati Bobrikovi poolt kuulutatud suunas

tühistama Soome autonoomia sajandi jooksul kõigutamata püsinud põhialuseid,

kujunes 1899. a. veebruarikuu manifest, milles keiser Nikolai II jumala armust oma truudele alamale tegi teatavaks muu hulgas järgmist:

„Soome suurvürstimaal, mis käesoleva sajandi algusest on Vene riigi osa, on meeles õnnistatud keiser Aleksandri ja tema kõrgete järeletulijate suuremeelsel nõusolekul antud erilised sisemise administratsiooni ja seadusandluse asutused, mis on välja kujundatud maa eluolude järgi.

Kuid vaatamata neile kohalikele seadusandlusasjadele Soomes, millised on tingitud maa omapärasest ühiskondlikust korrast, tekib riigi juhtimisel muidki Soomemaasse puutuvaid seadusandluse küsimusi, mida suurvürstiriigi asutused üksi ei või arutada, sest et need küsimused seisavad ligidases ühenduses riigi üldiste huvidega. Seesuguste asjade otsustamisviisist ei sisalda jõusolev seadusandlus mingisuguseid juhtnöore ning nende puudumine on esile kutsunud tõsiseid takistusi. Tähtendatud takistuste kõrvaldamiseks oleme meie, alati ilma vahet tegemata hoolt pidades kõigi oma truude alamate huvide eest, pidanud kasulikuks jõusolevate seadluste täiendamise, määrates Keiserriigi ja Suurvürstiriigi vastavaile asutustele täitmiseks kindla ja kõikumatu korra, mille järgi neil tuleb tegutseda ette valmistades ja andes riigi üldisi seadusi.

Jättes maksvusele jõusolevad määrused niisuguste kohalike seadluste andmiseks, mis puudutavad ainult Soomemaa tarbeid, oleme samal ajal tarviliseks pidanud endale jätta õiguse üksikasjaliselt määrata kindlaks, millised asjad kuuluvad keiserriigi üldisele seadusandlusele.

Sel otstarbel oleme meie kõrgeima-omakäeliselt kinnitanud ühes käesolevaga väljakuulutatud põhimäärused seaduste ettevalmistamisest, läbivaatamisest ja avaldamisest, millised antakse kogu Keiserriigi jaoks, kaasa arvatud Soome suurvürstiriik.

Nagu meie kroonitud esi-isade arvates, nii on meiegi arvates kõige lähedasem ühendus keiserriigiga Soome heakäekäigu eeltingimuseks. Vene võimu kaitse all ja tugevana selle varjul on Soomemaa peagu kogu sajandi kestes vahetpidamata edenenud rahuliku edenemise teel, ja meil on olnud riigiseisuste poolt hiljuti antud kinnitustest heameel näha, et armastustunne Meie ja Venemaa vastu Soome rahva südames on ärkvel.“

Ühes veebruarikuu manifestiga väljakuulutatud „põhimäärused seaduste väljatöötamise, läbivaatamise ja väljakuulutamise kohta, millised antakse keiserriigi jaoks, Soome suurvürstiriik ühes arvatud“ pakuvad lähemat selgust selle kohta, mis veebruarikuu manifestiga tegelikult oli sündinud: nüüdsest peale ei tarvitse Soomes maksmahakkavad seadused enam vastuvõetud ega heakskiidetud olla Soome maapäeva poolt, nagu see oli sündinud varemini, vaid küllalt oli sellest, kui Vene riiginõukogu seaduse võttis vastu. Tõsi küll: Keiser võis teatavad liigid seadusi jätta Soome maapäeva heakskiitmisele, kuid millised, see jäi täieliselt tema enese otsustada, sest lõppeks võis ju iga seaduse tunnistada Venemaa üleriiklikke huve puutuvaks ja ta selle põhjal eraldada Soome maapäeva seadusandluse võimkonnast.

Soomesse puutuvate üleriiklike seaduste arutamisest riiginõukogus määrasid „põhimäärused“ osa võtma Soome kindralkuberneri, Soome suurvürstiriigi ministriiigisekretäri ja need Soome senati liikmed, kes keisri poolt selleks eriti olid nimetatud.

Veebruarikuu manifesti väljakuulutamine Peterburgi ametlikes lehtedes 1899. a. 17. veebruaril äratas Soomes kirjeldamatu ärevuse, peagu jahmatuse. Oli oodatud küll kõike, kuid et nii ühel hoobil võiakse minna Soome oma seadusandlike õiguste otsekohesele tühistamisele, seda ei oldud osatud ette aimata. Ja üle kogu Soome küsiti esimesel silmapilgul: Aga kuidas suhtub Soome oma valitsus, Soome senat, Soome põhiseaduslike õiguste seesugusele rikkumisele?

Senatis tekkisid vaidlused küsimuse ümber, kas ta veebruarikuu manifesti Soomes ametlikus korras üldse välja võib kuulutada ja selle — järelikult — seaduseks tunnistada? Ühed olid arvamisel, et seda ei tule teha, vaid et riigivalitsejale tuleb otsekohe esineda ettepanekuga manifesti pehmemdamiseks. Teised soovitasid manifesti ikkagi välja kuulutada ja ettepanekuga valitseja poole pöörduda alles pärast seda.

(Järg ja lõpp järgmises numbris.)

1905. Siberis

Vene kodusõja ellugusid Kauges Idas

Need olid esimesed tuleleegid sellest tulelaviinist, mis hukutasid Venemaa. Sõda Jaapaniga andis end teravaimini tunda muidugi-teada Siberis. Kuuldus mässujutte. Revolutsioonilised komiteed kutsusid vastuhakkamisele, olukord muutus pinevaks. Irkutski kindral-kuberner Kutaisov kandis ette: „On oodata üldstreiki, samuti võib oodata linnas rahutusi.“ Võimud, administraatorid, ka valitsus ise tundsid väga hästi revolutsioonilise meeleolu kasvamist ja pahempoolsed pildusid samal ajal õhku tulest lõõmavaid loosungeid: „Visake töö käest! Julgesti tulge töökodadest välja! Pidage rongid kinni!“ Streigid sagesid, Siberi küla hakkas end liigutama, suuremais linnus asutati tööliissaadikute nõukogud.

Tšita, Irkutsk, Krasnojarsk haarati revolutsioonilisest palavikust. Otsustati saata Siberisse karistusalgad. Need töötasid tol ajal juba Moskva-Kaasani raudteel ja Baltimere rannikul. Nende organisatsioonide ekspedeerimise kirjutas Witte oma arvele. Ta tuletas meele, kuidas tal mitmel korral tulnud pööruda suurvürst Nikolai Nikolajevitšile, sõjaministrile, kindralstaabi ülemale Palitsõnile ja lõppeks tsaarile enesele asja selgitamisega, et tuleb võtta tarvitusele karmid ja otsustavad abinõud. Nikolai 2. aga pidas selle algatuse autoriks suurvürst Nikolai Nikolajevitš. Oma lesele emale, keisrinnale Maria Feodorovnale, kirjutas Nikolai 2.: „Nikolašale tuli pähe hea mõte. Ta pani ette saata Möller-Sakomelski sõjaväe, sandarmite ja kuulipildujatega Siberisse, Irkutskini ning Harbiinist Rennenkampf talle vastu.“

13. detsembril 1905. aastal tsaar saatis ülemjuhatajale kindral-adjutant Linevitšile salajase telegrammi, milles tegi ülesandeks teha korraldus, et kindral-leitnant Rennenkampf seaks Baikali taga ja Siberi raudtee piirkonnas jalule täielise korra. Huvitav on siin märkida, et sellest Rennenkampfile tehtud ülesandest siseminister Durnovo sai teada alles 10 päeva hiljem. Kuna küsimus puudutas Mandžuuria armeed, siis allus see küsimus sõjaministrile. Rennenkampf hakkas energiliselt tegutsema. Ta telegraferis: „Hakkas tegutsema, kuidas nõuab olukord; kutsun ellu ka väljakohtud ning sõjariistus vastuhakkajad lastakse kohtuta maha.“

Kindral Möller-Sakomelski sõitis Moskvast ida poole välja öösel vastu 1. jaanuari ning hakkas tegutsema juba esimesel päeval. Uslovoi jaamas said tagavaraväesõdurid teada oma ülesandest, hakkasid karistajaid söimama, pildusid vaguneid puuhalgudega, võeti tarvitusele püssipärad. Tagavaraväelaste ešelonis oli täieline korralagedus. Mitmed löödi püssitikudega läbi ja Möller-Sakomelski telegraferis, et ta olukorra lahendanud „kaunis keerulisel“ viisil.

Rahutuste keskkohaks oli Tšita. Möller-Sakomelski karistussalk jäi peatuma just linna all. Raudteeliinilt koristati roopad, et mõned rongi peale ei saaks saata. Korraldati demonstratsioon: sõjaväed kasutati vaguneist välja ja liiguti Tšita peale. Kuuldusid komandosõnad, suurtükid ja kuulipildujad seati positsioonidele ja pandi laskevalmis. Koos kasakatega liiguti siis edasi. Linnaservas näis kõik olevat vagune.

Revolutsioon tegi oma õnnestustööd vagusalt. Näis, nagu oleks propaganda karistussalgale hakanud mõjuma. Ka mõned kindralid muutusid mitteusaldatavaks ning nendega koos ka mõned kõrgemad administraatorid. Möller-Sakomelski telegraafi-teel kaebas kuberneri peale, kellele pani süüks loidust. Samuti polnud ta rahul sandarmeeria ohvitseridega, kes tema arvates polnud küllalt vilunud. Revolutsionäärid tulid pöranda alt välja.

Möller-Sakomelski ja Rennenkampf tagandasid kubernere, teisi võimukandjaid ning ohvitseri. Rennenkampf andis käsu väeosade komandöridele 24 tunni jooksul tagandada kohtadelt ohvitserid, kes avaldavad valitsusvastast tegevust. Jäi muidugi võimalus agitatorid ning valitsusele vastutõtajad anda sõjaväljakohtu alla. Ametnikke ja ohvitseri pilluti kohtadelt, anti kohtu alla, jagati neile ihuuhtlust, tagandati telegrafiste, kes korraldusi tõrkusid edasi andmast. See vihastas Tšita kuberneri Holštševnikovi. Hiljem ta vastu tõsteti süüdistus äraandmises. Rennenkampf korraldusel ta võeti vahi alla, ta juures pandi toime läbisimine. Lõpuks tagandas Rennenkampf ta kohalt ja saatis Peterburgi ministri ja kohtu korraldusse.

Enne Rennenkampfli saabumist Tšitasse kindral Sõtševski läks ise tehastesse ja hoiatas töölisi vastu

hakkamast ning soovitas neil alistuda karistussalga juhi korraldusile. Tekkis paanika. Tšita oli ära võetud ilma verevalamiseta. Peasüüdlased areteeriti ja vahi alla võeti ka peagu kõik raudteepataljoni sõdurid, kelle keskel mäss oli tõusnud haripunktini ning kes tapsid isegi oma ohvitseri Ivaštšenko.

Rennenkampf sulges kogu maakonnas kõik pahempoolse vaatega ajalehed, trükkikojad pandi pitsati alla, areteeriti ajalehtede väljaandjad ja toimetajad. Karistussalga rong ei liikunud just väga kiiresti. Rennenkampf puhastas raudteeliini ümbrust.

Vastuseks repressioonile saatis Tšita sotsiaaldemokraatide komitee Rennenkampfile hoiatuse ja ta nimetati timukaks. Teda ähvardati isegi kättemaksuga. Rennenkampf vastas sellele: „Juhtumil, kui poliitilise sihiga tungitakse elu kallale minu saatkonnale, kuhu kuuluvad sandarmid ja raudteeteenijad, siis tunni aja pärast kõik eselonis ning türmis asuvad areteeritud lastakse kui pantvangid maha.“ Veel järsumalt talitas Möller-Sakomelski. Oma käskkirjas ütles ta: „Teadku need, kes teevad katset kallale tungida minu rongile, et pühin sel juhul kõik maapealt.“

Kohtu alla antud isikud pääsivad võrdlemisi väikese karistusega. Sõjaväelased-mässajad mõisteti kuuks ja kaheks türmi, mõned mõisteti isegi õigeks. See vihastas Rennenkampf. Tema salatelegramm kindral-kuberner Grodskile kõneleb, et kohtualused, kes vast eile mõtiskelid sunnitööst ja surmanuhtlusest, täna juubeldavad kerge karistuse määramise tõttu. Edasi kurdab Rennenkampf, et kohtualuste tuttavad ja omaksed on süüdlasi suure pidulikkusega kohtuhoone ees vastu võtnud ning isegi liiki annetanud. Ta nõudis süüaluste süütegude läbivaatamist kohtu poolt uues koosseisus, ja saavutaski selle. Uus kohus oli juba karmim: saadeti asumisele, dekradeeriti ning tagandati teenistuskohadelt.

Siber ja Taga-Baikal lõomasid revolutsiooni-tules. Mässulöögid panid ümbruskonna värisema. Valitses terror. 1906. a. augustikuus tapeti päeva ajal oma korteris Tšita politseimeister Gorpintšenko kolme kuuliga revolvrast. Oktoobri lõpus tehti katset isegi Rennenkampf tappa. Ta jalge ette visati päeva ajal pomm. Terroristid polnud aga osanud pommi lõhkemisaega täpselt välja arvutada ja see lõhkes mõni sekund hiljem ning ainult poole jõuga. Kindral ja ta adjutantid kaotasid vaid lühikeseks ajaks kõrvakuulmise. Terrorist peeti kinni. Ta isik tehti pea kindlaks. Ta oli Harkovi mõisniku Koršuni poeg, kes hiljuti Narõmist põgenenud. Järgmisel päeval hukati ta.

Tõesti Rennenkampf ja Möller-Sakomelski olid tüübilised karistussalkade juhid, kodusõja-kindralid. Karistussalkade töö lõppes ning Rennenkampfile anti neljakuine puhkus, mille ta veetis Essentükis. Sotsiaaldemokraatide häälkandja „Taga-Baikali tööline“ tegi kokkuvõtte karistussalkade tegevusest, kirjutades: „Tšita

vastuhakkamine on lõppenud. Pole enam miitinguid, avalikke koosolekuid, referaate. Pole „Taga-Baikali“, pole „Vene-Aasiat“, kaua vaikis „Taga-Baikali tööline“. Enam pole tänavail relvastatud kodanikke, nende asemele on uuesti ilmunud endised politseinikud.“ Oma lugejaid, agitatsiooni ohvreid, rahustas ajaleht: „Pole põhjust pead lasta norgu ega kurvalt mõelda.“

Hiljem selgus, et Tšita revolutsioon ei võinud anda mingeid tagajärgi. See hiline arusaamine ei rõõmustanud sugugi neid, kes lunastasid oma teguviisi elu ja vabaduse kaotamisega ja karjäärast kriipsu läbitõmbamisega.

Lõke oli küll kustunud, kuid suits tõusis siiski teava poole. 27. aprillil, kui kirikuis paluti keisri ja ta perekonna eest, laulsid töölised revolutsioonilisi laule. See sündis ka kirikus. Siiski kuulati töökodade ülema käsku ning töölised valgusid laiali.

Lõppes ka Möller-Sakomelski karistussalga töö. Ta oli palju karmim. Oma telegrammis kindralstaabi ülemale teatas ta, et süüdlasi ei tule otsida tagavaraväesõdurite hulgast, vaid kustki kõrgemalt. „Jään kindlasti oma seisukohale truuks, et niisugused kindralid nagu Linevitš, Kasbek, Holštševnikov, Putjat, Rumževitš võivad hävitada armee ja ka riigi. Neid on vaja maha lasta, aga mitte tagavaraväesõdureid.“ Aga kindral Linevitš oli tol ajal vene vägede ülemjuhataja sõjas Jaapaniga ning peale-selle kindral-adjutant.

Teises telegrammis Möller-Sakomelski kahetseb, et Tšitas ja Krasnojarskis läinud kõik nii rahuliselt. Selles olnud süüdi Rennenkampf, kes pidanud läbirääkimisi sotsiaaldemokraatide ja sotsiaalrevolutsionääridega.

Peale ekspeditsiooni lõppu kindral Möller-Sakomelski võeti tsaari, tsaarina ja suurvürstinna Maria Pavlovna poolt Tsarskoje-Selos vastu ja ta auks anti lõuna. Siis kutsus teda enese poole kojaminister Frederiks ja küsis delikaatselt, mida ta sooviks. Kindral palus luba müüa majoraadi, minna erru ja elada välismaal. Talle lubati puhkus välismaal.

Tsaar oli huvitatud ekspeditsiooni üksikasjust, ta oli ka asjakärgust hästi informeeritud ja pooldas asjaolu, et revolutsioon oleks pidanud veel karmimate abinõudega maha surutama — lõplikult. Pärast tsaari tervisejooki küsis ka kindral Möller-Sakomelski luba tsaari terviseks juua. Tsaar vastas: „Hea, kuid ainult minuga üksi.“

Nikolai 2. oli Pavlovi kaardiväe polgu mundris, tsaarina ja suurvürstinna mustas kleidis teina puhul. Pärast einet tuli tsaarina Möller-Sakomelski juure ja palus teda daamide poole. Hakkas siis pärima ekspeditsioonist, osavõtjaist ohvitseridest, punastas veidi, kuid vene keelt kõneles õigesti.

Nii sündis see esimene vene kodusõja akt. Tol ajal paistis see hirmsana, kuid see oli vaid proov suureks kodusõjaks.

RATSAKAITSELIITLANE VAHIPOSTIL

Ratsa-vahipost.

Ratsa-vahipostiks nimetatakse 2—3 ratsanikku, kes on antud kohale saadetud välja kas eelpostist või vahetult oma üksusest ülesandega vaadelda antud lõiku ja hoiatada väljasaatjat üksust läheneva vaenlase eest.

Vahiposte tarvitatakse:

I. Jala:

1) ühemehelisi — otsesesse lähedusse häirepostina ja sedagi ainult päeval, kusjuures kaugus peab võimaldama väljapannud üksuse hoiatamist häälega;

2) kahemehelisi — normaalne koosseis vahiposti teenistuseks päeval ja öösel.

Joon. 1. Jala-vahipost (2 meest) saadetakse välja eelpostist mitte kaugemale kui 400—500 mtr. Üks vahipost pannakse välja vahetult eelposti ette

II. Ratsa:

1) kahemehelisi — samal juhtumil, kus jala-vahiposte, kuid lühikeseks ajaks ja niisugusele kaugusele, mis võimaldab teatamist leppemärkide või hääle abil;

2) kolmemehelisi — pannakse välja kaugeisse punktidesse või kinnise maastiku korral, kus on oodata vaenlase ratsaosade tegevust. Üks postilolijaist vaatleb, teised toimetavad maastiku läbivaatamist ja peavad sidet neid väljasaatnud üksusega. Ka käesoleval juhtumil pannakse välja vahipost lühikeseks ajaks, teades, et ratsanik on vaatlemisel halvemas olukorras kui hobuse mees. Samuti on see teenistus väga väsitav hobuseile.

Päeval, kui olukord vähegi lubab, vahipost jalustub. Üks hoiab hobuseid (varjatult), kaks vaatlevad; tarviduse korral üks meestest istub sadulasse teate viimiseks.

Joon. 2. Ratsa-vahipost koosneb harilikult kolmest ratsanikust. Kaks neist vaatlevad, kolmas hoiab hobuseid

Ratsa-vahiposte pannakse välja kõige sagedamini puhkusvalveteenistusel selle lühemaajalise kestuse korral — eriti lahingurännaku peatustel, kus vaja julgestada lahtisi külgi. (Eest julgestab üksust rännaku-eelpiikond.)

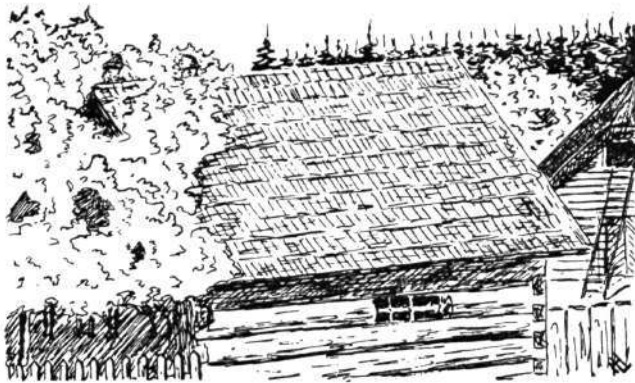

Joon. 3. Üks vaatlejaist sõidab vaenlase ilmumisest teadet viima, teine jätkab vaatlust

Ratsa-vahiposti asukoht.

Päeval. Asub seesugusele kohale, kust on kaugelt näha, sealjuures ise aga vaenlasele ei paista silma.

Ratsaosade lai tegevusrinne ja ratsanike liikuvus võimaldavad neid kaugelt panna välja (mõnel juhtumil isegi kuni 2—3 km) ja seega otsida heade vaatlusvõimalustega vahiposti asukohti. Seega vähendame vahipostide arvu ja meeste kulu, mis on ratsaosades iseenesest juba suur (hobusehoidjad). Kaugus oleneb maastikust ja leppemärkide edasiandmise võimalusist.

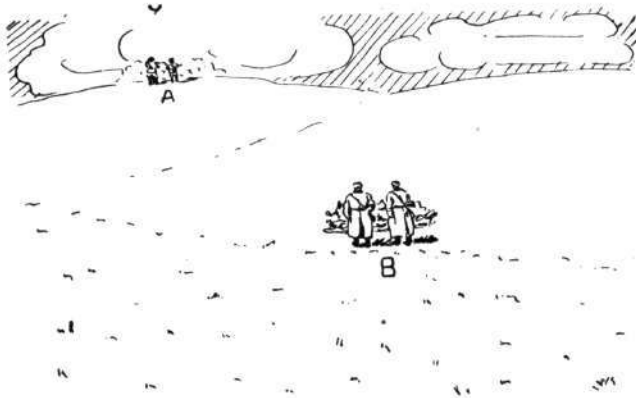
Joon. 4. Kaks meest vaatlevad, üks hoiab maja varjus hobuseid
Vaotlejad ei paista vaenlasele silma, kuna nende pead ei ulatu välja taevafoonile

Kui vahipost asub maapinnast kõrgemale, mingile esemele (puu otsa, katusele jne.), siis peab üks meestest tihti jääma alla ülalolija tähelepanekute vastuvõtmi-seks.

Joon. 5. Vahipost peab osavasti moonduma

Öösel. Ööseks vahipost asetub nii, et ta kogu ei paistaks taevafoonil, mis teeb ta vaenlasele nähta-

Joon. 6. Ööseks on kasulik vahiposti asukohta vahetada

A — asukoht päeval
B — " " öösel

Viimane võimaldab lageda välja tõttu kergemini avastada vaenlase kujusid

vaks. Kuuvalgel ööl ta valib kõrgema koha, kust paremini kuulda ja näha, pimedal ööl aga asetub võimalikult madalamale (mäe jalale jne.), kusjuures ta aga ei või istuda maha ega lamada.

Öine vaatlus seisab peaaegselt kuulamises, mis-pärast vahiposti asukoht peab olema kaugemal kuula-mist segavaist esemeist (veekohin, metsamühin jne.).

Joon. 7. Vahiposti öine teise asukohta asea-mine võimaldab peale hoidumise vaen-lase kallaletungist ka ise vaenlasele ootamata tungida kallale

Juhul, kui see ei ole võimalik, vahipost peab asetuma segavast esemest ette või taha, mitte aga külje peale. Ka päeval vahipost ei tohi asuda metsa või teise sel-lase varjundi ääre, et vältida hävingut või vangilange-mist.

Kuulates vahipost peab selgitama hääle tuleku suuna kui ka määrama selle kauguse.

Kuuldavuse kohta mõningaid norme.

Kuulda on:

kõval pinna liikuvat kompaniid kuni 500 mtr. pealt, eskadroni või patareid sammul liikumisel kuni 700 mtr. pealt,

eskadroni või patareid traavil liikumisel kuni 1000 mtr. pealt,

üksikult tasa sõitvat ratsanikku maastikul kuni 150 mtr. pealt,

vankrite põrinat kõval teel kuni 4 klm. pealt,

vankrite põrinat harilikul teel kuni 2 klm. pealt,

püssiluku järsku lahtitegemist kuni 700 mtr. pealt,

püssiluku aeglast lahtitegemist kuni 50 mtr. pealt,

tulitiku ülestõmbamist kuni 300 mtr. pealt.

Eelpooltoodud normid on maksivad täielise vaikuse korral.

Nähtavuse kohta mõningaid norme.

Võib märgata:

üksiku mehe lähenemist vastavalt pimedusele um-bes 100—250 mtr. pealt,

koondriviisid — 300—400 mtr. pealt,

tiku- või paberossituld — 700 mtr. pealt,

laternatuld — 2 klm. pealt,

heledamat tuld — 6 klm. pealt.

Valgel ööl täägid ja suurtükirauad läigivad. Valguse kaugust on raske määrata kindlaks, samuti on raske määrata kindlaks, kas valgus läheneb või kaugeneb. Seda kindlaks teha võib vaid siis, kui on teada, kas maastik eemaldudes tõuseb või vajub. Esimesel juhtumil valguse kõrgemale tõusmine tähendab ta kaugenemist, allapoole vajumine — lähenemist.

Läheneva sõduri avastab eriti püss, mis sõduri kogust teravasti eraldub, samuti inimese nägu, mis on üldkogust heledam.

Vahipostile antavad andmed.

Harilikult asetab vahiposti kohale selle ülem, ainult erijuhtumil vahipost valib asukoha ise.

Vahipost saab järgmisi näpunäiteid:

1. Teateid vaenlasest (üldjoontes) — suund, kust vaenlast võib oodata (näidata maastikul tähtsaimad kohad ja anda nimed, näiteks — maantee X külasse, kungas üksiku puuga jne.).

2. Teateid oma vägedest (üldjoontes) — oma üksuse asukoht (vahiposti nr.), naabervahipostide asukohad, teed oma üksusse ja teated oma eespoolasuvast luureosadest. Viimased tulevad harilikult tagasi nende vahipostide kaudu, kust läksid, kuid mõnel juhtumil ka teist teed kaudu, eriti öösel.

3. Määratakse kindel vaatluse lõik (sektor), mille piirid antakse kätte selgesti silmapaistvate esemetega, ning punkt maastikul vaatluse suuna märkimiseks ja alalhoidmiseks.

4. Juhitakse tähelepanu neile kohtadele, kust vaenlase ilmumist eriti võib oodata, nagu sillad, teedesõlmed, külaservad jne.

5. Korraldused sidemepidamiseks väljasaatja üksusega ja naabervahipostidega, mis normaalselt teostatakse silmsidemega. Selle puudumisel määratakse üks meestest sidemepidajaks. Igal juhtumil peab leppima kokku järgmistes leppemärkides: 1. „Ülem minu juure!“ 2. „Vaenlase piilkond!“ 3. „Vaenlase suurem üksus!“

Leppemärke võib anda edasi igasugu käepärast olevate abinõudega.

Joon. 8. Kivi posti otsa asetamisega antakse märku vaenlase ratsapiilkonna ilmumisest

Ka vile-signaale võib mõnel juhtumil tarvitada, kuid sellega tuleb olla ettevaatlik. Mittevastavas olukorras vile tarvitamine viib vaatleja enese hädahoitu.

6. Taandumistee, mille valib väljasaatva üksuse ülem.

7. Salasõna, kui see määratud.

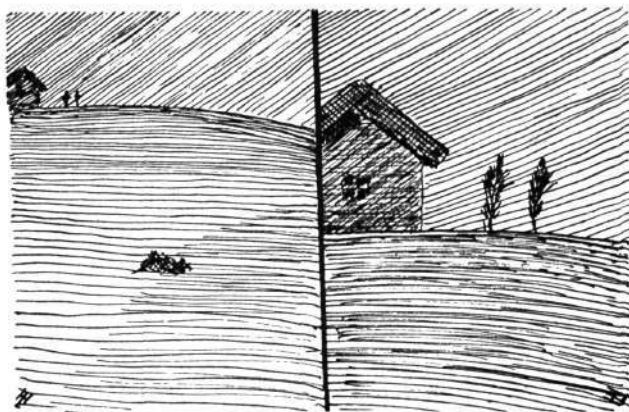
Vahiposti tegevus ja kohused.

Vahipost teostab vaatlust katkestamatult, kusjuures vaatlejaks on vanem, noorem on abiks ja teate, leppemärgi edasitoimetajaks. Nende kaugus üksteisest on päeval sellane, et võimaldub üksteisega tasasel häälel rääkimine, öösel — päris lähedane, et saaks kuulda sosinal rääkimist.

Harilikult teine vahipostil olija asub esimese taga nii, et tal oleks teate viimise korral parem taanduda, kuid see ei tohi ka vaatlusvõimalusi vähendada.

Vahipostilt nõutakse:

1. Pidevat vaatlust. Mõlemad vahipostil olijad vaatlevad tervet lõiku. Omavaheline vaatlusloigu (sektori) jaotus pole lubatav. Vaatlust toimetatakse nii, et alustatakse lähemaist esemetest, minnes järkjärgult kaugemaile ja sealt uuesti tagasi lähemaile. Sel viisil tuleb lõik vaadata läbi terves laiuses — ühest äärest teise ja tagasi. Üksikuid esemeid peab pidama meeles nii, et järgneval silmitsemisel nad ei näiks vaatlejale uutena ega viiks sellega eksitusse (näit. künkad võivad paista äsjailmunud vaenlasena, kui neid varem pole tähele pandud).

Joon. 9. Mittetäpsel vaatlemisel võib kergesti eksiteele sattuda, pidades näit. kasvavaid puid vaenlaseks ja vastupidi

2. Ei tohi ajada juttu, suitsetada ega kohalt liikuda, mis paljastaks vaenlasele vahiposti asukoha.

3. Relv peab olema alati laskevalmilt käes, täak püssi otsas.

4. Ei tervita juuretunud ülemaid, seletusi annab vaatlust katkestamata (pead vaatluse suunast pöörmata).

5. Vaenlase poolt tulejaid ei lase pöörduda tagasi.

Joon. 10. Vahipost ei lase läbi erasikuid mitte kuhugi poole, vaid peab nad kinni ja viib vahetuse ajal eelposti ülema juure

6. Päeval laseb läbi ülemaid, keda tunneb isiklikult, oma üksusi ja tuttavaid ohvitseri ning neid, kelle läbilaskmiseks on saadud korraldus.

Joon. 11. Vahipost laseb läbi oma pealikud

Joon. 12. Vahipost laseb läbi ka sideratsanikke

Kõik teised peab kinni ja kutsub kohale oma ülema.

Öösel ja vähimagi kahtluse korral peab kõiki kinni hüüdega: „Seis!“ Kolmekordse hoiatuse järel mitteseismajäänud lastakse maha.

Kinni pidada tuleb kaugusel, mis võimaldab põgenemis- või vastuhakkamiskatse juures tingimata kindla relva tarvitamise ja tabava lasu.

Joon. 13. Vahipost käseb vaenlasest ülejooksikul relvad ja ranitsa panna maha; see täidetud — minna mõni samm tagasi ja tõsta käed üles

Joon. 14. Üks vahipostil olijaist võtab näoga vaenlase suunas pöördunud väejooksiku relvad ja otsib ta läbi, et hoiduda peidetud relva hädaohust
Teine hoiab samal ajal kogu aeg püssi palges

7. Kinnivõetul lasta pöörduda näoga vaenlase poole; relvad võtta ära. On kinnipeetu ratsanik — lasta relvad visata maha, jalustuda ja sadulavöö lasta lahti. Seile järel kohe ülem kutsuda kohale.

Kodukaitse organisatsioonide koostöö

Meie naiskodukaitse on massitoidustamise alal õigusega omanud kogenenud perenaise nime. Selleks annavad soodsaid tõestamise võimalusi kaitseliidu mitmesugused ettevõtted, kus kodukaitse toilusosakonnad on suupäraselt toime tulnud enda peale võetud ülesannetega.

Kuid naiskodukaitse tegevus sel alal ei ole piirdunud vaid oma organisatsiooni avitamisega. Meenuvad läinud suvest Vabadusristi Vendade Ühenduse päevad Viljandis, sellele lisaks palju kohalikke suuremaid rahvakogunemisi.

Sel suvel sooritas meie Kõrgem Sõjakool õppeväljasõidu kodu- ja Lätimaale 9.—12. aug. Tõotati Kilingi-Nõmme ümbruses, kus väljasõidu toidustamine oli usaldatud kohaliku naiskodukaitse jaoskonna vilunud kätte.

Tänu vastuvõtu eest. Tänu ilusate päevade eest.

Pildil kursuselased ja nende hoolikad perenaised.

Joon. 15. Pärast relva mahaviskamist vahipost laste lahti sadulavöö, et vaenlane ei saaks tarvitada põgenemiseks hobust

Tegevus kokkupõrkel vaenlasega.

Vahipost avastades vaenlase jälgib teda vaatega ja teatab kõigest nähtust oma väljasaatnud ülemale. Kuidas edasi talitada, see oleneb viimasest. Teatamiseks ja alarmeerimiseks vahipost tarvitab kõiki võimalikke abinõusid.

Vaenlase ootamatu kallaletungi korral, kui teiste leppemärkide kasutamiseks ei jatku aega, laseb paugu. Seda võimalust aga võib tarvitada vaid äärmisel juhul. Pauk alarmeerib meeskonna, mis pärast vahipost ei tohi lasta ühtki pauku kaaluva põhjusega. On pauk kogemata lastud, tuleb sellest kohe teatada väljasaatjale ülemale ekstarvamiste ärahoidmiseks.

Vahipost taandub ainult käsu peale. Taandumine sünnib järk-järguliste hüpetega, kasutades maastikku, selle juures aga mitte lastes silmast vaenlast.

Vahipostide vahetus.

Vahiposte vahetatakse 1—2 tunni tagant. Kui ilm on halb või mehed väsinud, vahetust tuleb teostada sagedamini, erakordseil juhtumel isegi 15—30 minuti tagant.

Peab arvestama seda, et vahipostil olivad oleksid erksad, teisiti ei suudaks nad pingutatavat vaatlust edukalt toimetada. Selleks peab väsinud inimeste postil seismise aega lühendama — neilt võimatut mitte nõudma.

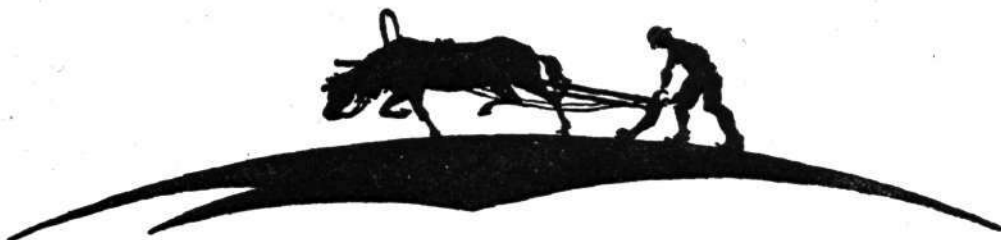
Ratsa-vahiposti õpetamisest.

Koostöö harjutamiseks vahiposte tuleb algusest peale õpetada tegutsema kahena, kolmena, aga mitte üksikult.

Neid tuleb õpetada:

1. vaatlema (kuidas vaadelda),
2. häält kuulama,
3. nähtut ja kuuldot jälgima ja järeldusi tegema,
4. binoklit tarvitama,
5. vaatluspunkte valima,
6. üksikuid inimesi ja üksusi pidama kinni,
7. pidama sidet,
8. tegutsema kahtlustatavate nähtuste korral,
9. tegutsema vaenlase ilmumisel,
10. teatama,
11. taanduma.

Üksikasjalisi viise iga õpetaja leiab ise ja neid häkata loetlema oleks liigne.

KAITSELIIDU ELV

Rakvere kaitseliidu suurtükiväe divisjoni aastapäevaks.

Pühapäeval, 17. septembril, päeval, mil patarei nr. 1 sooritas oma esimese laskmise kadunud kapten Jaan Tõnissoni hauasamba avamisel, võib Rakvere kaitseliidu suurtükiväe divisjon vaadata tagasi oma aastasele tegevusele. Vaatamata sellele, et divisjoni formeerimine võrreldes teiste kohapealsete kaitseliidu üksustega on sündinud aastaid hiljem, on suudetud juba esimesel tegevusaastal korda saata palju, millest tõenduse annavad kõigiti rahuldavad töötulemused. Meeste tööle on innukalt kaasa aidanud divisjoni juures tegutsev naiskodukaitse jaoskond. Seltskonnaga on loodud kõige tihedam kontakt ja tänu viimasele on kindlustatud divisjoni olemasolu ka majanduslikult.

Sõbralikud vahekorrad kaitseväega, eriti 2. suurtükiväe grupi ja tema juhtidega, tagavad töö intensiivsuse ja väljaõppe edukuse ning annavad kindlaid lootusi divisjoni väljakujunemiseks tõeliseks kätteüksuseks, mis võimaliku hädaohu puhul kodumaale on viibimatult valmis terves koosseisus astuma välja oma rahva ja kodumaa kaitseks.

7. augustil l. a. kutsus res.-ltn. R. Haus 1-se diviisi suurtükiväe ülema kolonel G. Leetsi algatusel ja Viru maleva pealiku kolonel G. Vaheri nõuandel ja loal Viru maleva staapi kokku umbes 60 reserv-suurtükiväelast kaitseliidu patarei asutamiseks Rakveres. Patarei asutamine leidis koosolijate poolt heakskiitmist ja samal koosolekul andis kaitseliitu astumise sooviavaldused ära 25 isikut, kuna teistest üksustest patareisse ületulemise sooviavaldustega esines 19 kaitseliitlast.

2. stv. grupilt saadi tarvitamiseks kaks kolmetollilist suurtükki ja hobuseid. Seega oli alus kaitseliidu patarei formeerimiseks olemas ja tuli see vaid vormiliselt läbi viia. Vajaliste eeltööde järele peeti 11. septembril patarei esimene peakoosolek, kus võidi patarei koosseisu märkida juba 60 inimese peale.

Moodustati juhatus, kuhu ex officio kuulusid patarei pealik ltn. R. Haus ja tema abi n.-ltn. Kuldvere. Teisiks juhatuse liikmeiks valiti 1-se diviisi suurtükiväe ülem kol. Leets, Viru maavalitsuse haridusosakonna juhataja E. Rosenberg ja Rakvere-Paide rahukogu alaline liige J. Pallop.

Vaatamata sellele, et oli raske asutatud patarei tegevuse esimesil nädalail saada sisse vajalist hoogu, kasvas patarei koosseis jõudsasti ja selle juhid võisid konstateerida heameelele, et on täidetud koosseisus ettenähtud kohad. Isegi enam, koosseis näis kasvavat üle vajaliste piiride ja paratamatult tekkis mõte teise patarei juureasutamiseks.

Maleva pealiku käskkirjaga 3. veebruarist 1933. a. loetaksegi Rakvere kaitseliidu patarei ümbermoodusta-

tuks Rakvere suurtükiväe divisjoniks kõigi temal lasuvate kohustuste ja õigustustega. Sama käskkirjaga määrati ka divisjoni pealikuks kapten R. Tšernitsky 2. suurtükiväe grupist ja tema abiks patarei senine pealik R. Haus. Seega eksisteeris juba suurtükiväe divisjon ja oli vaja vaid viia lõpule selle formeerimistöö. Kuigi see töö pole veel lõpule viidud, võib divisjon vaadata selle tulemustele rahuldustundega.

9. aprillil peetud divisjoni aastakoosolekul otsustati moodustada ka oma naiskodukaitse üksus, missugune teostuski ja loetakse asutatuks k. a. 10. maist.

Naiskodukaitse jaoskonna esinaiseks valiti pr. L. Pallop, juhatuse liikmeiks valiti pr. pr. Leemets, Vanaveski, Haus ja Vomm.

Asudes aasta kestes tehtud töö juure oleks raske seda puudutada üksikasjus. See on tavaline kaitseliidu töö tema hallis igapäevsuses, mida üksikute eredamate täppidena läbivad hetked, mil malevlane näib võivat

Divisjoni juhatus

Ratsakursustelt. — Hüppel

rakendada oma õpinguid tegelikku ellu. Nende eredamate täppidena divisjoni elus esinevad üksikud suuremad õppused, laskmised lahinglaskemoonaga, osavõtt läinud aasta 20. ja 21. oktoobril kaitseväe poolt Tapa piirkonnas korraldatud motomehhaniseeritud salga õppustest, erilise hooga ltn. Gersti juhatusel läbiiviidud ratsakursused ja nende lõppkokkuvõtte — juunikuu algpäevil ärapeetud ratsapidu.

Divisjoni, õigemini tolelaegse patarei, esimese tuleproovina tuleb märkida esimene õppus möödunud sügisel Rakvere lähedal Vettiku sool, kus tarvitusel oli lahinglaskemoon. Esimene tuleproov läks rahuldavalt, mida konstateeris ka õppustel isiklikult viibinud tolelaegne kaitseminister kindral Tõnisson.

Samuti võidi rahuldustundega vaadata tagasi kaitseväe poolt korraldatud motomehhaniseeritud salga manöövritele Tapal, mille kohta tolelaegne patarei pealik ltn. Haus avaldab osavõtnud malevlasile käskkirjaga kiitust tähendades muuseas: „...loen õppused, meie lühikest ettevalmistuse aega ja manöövritest osavõtnud väikest koosseisu arvesse võttes, täiesti kordaläinuks.“ Kuid mitte üksi pealikutel rahulolu pole siinkohal märkitav, vaid sama võib ütelda ka malevlaste kohta, mida tõendas Tapa manöövritelt tagasisaabuva patarei meeskonna rõõmus laul, mis kõlas linna saabumisel hilisõhtu tunnil.

Erilise hooga toimusid kevadel alanud ratsakursused. Nii äripäeval kui ka pühapäeval, varahommikul või pärastlõunatunnil, vihma või päikesepaistega olid kursused alati väljas. Tänu kursuste juhtide energiale ja püsivusele ning sõbralikule läbisaamisele oma õpilastega said kevadeks ratsanikud isegi neist, kes nimetatud kursustega esmakordselt istusid hobuse selga. Kursuste lõppkokkuvõtteks toimus Palermo lagendikul huviküllane ratsapidu, mille kohta kohal viibinud kaitseminister kindral Tõnisson tähendas temale ratsakursuste lõpetajate esitamisel muuseas järgmist: „Üllatusega võib jälgida selle töö tulemusi, mis tehtud nii lühikese aja jooksul.“

Kuid see on töö, millega on esinetud avalikkuse ees. Omaette toimusid aga talvekuudel suusakursused, millest oli võimaldatud osavõtt ka võõrastele. Toimus oma sümfooniaorkestri organiseerimine, millise töö võttis

endale div. p. adjutant ltn. Reinveg. Selle tööga ollakse silmapilgul juba niikaugel, et on käimas orkestri harjutused.

Niipalju möödunud. Eelolev õppuste hooaeg töötab aga juba intensiivsemat ja süstemaatilisemat väljaõpet. Sellekohane kava näitab läbivõtmisele tulevat õppekava noorte kursuse ja reameeste kursuse ulatuses. Siinkõrval toimuvad õppused pealikuile. Kõrvaltööna algavad ratsakursused mitmes grupis korraga. Siinjuures oma majanduselu kohendamise.

Senise töö tulemused näitavad, et ka tuleviku töö on teostatav, ja seda tänu sellele, et on teostatud juhtide valik nende asjatundlikkuse, mitte aga mõnesuguste teiste kaalutluste järgi.

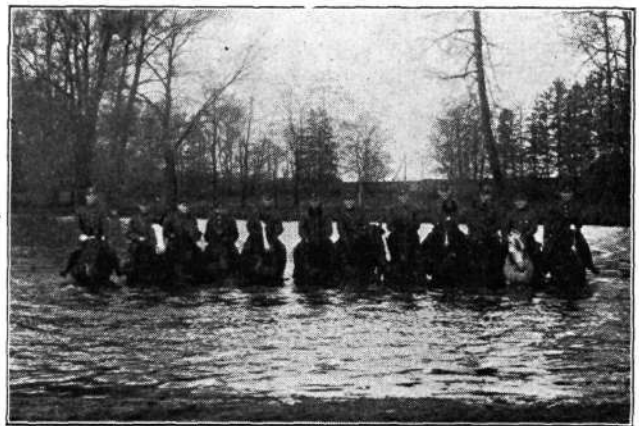
Kuid ka majanduslikult ei tunne divisjon oma tuleviku pärast muret. Tihe kontakt seltskonna ja ajakirjandusega võimaldab eduka kaitseliidu töö propageerimise. Samal põhjusel tuleb pidada ka erakorraliselt hästi õnnestunuiks divisjoni poolt sissetulekute hankimiseks korraldatud pidusid, mida seniste kogemuste põhjal osatakse viia läbi arvatavasti ka tulevikus. Kõige selle tulemusena võidi pooleaastase tegevuse järele kinnitada divisjoni majanduslik aruanne, mis näitab koguni ümarguselt pooleasjatuhandesendilist ülejääki. Tuleviku majanduslikud mured peaksid aga olema seda enam ületatavad, et on aitamas ka oma naiskodukaitse väledad käed.

Ei saa jätta märkimata ka neid sõbralikke vahekordi, mis on suudetud saavutada teiste kaitseliidu üksustega. Esijoonel on püütud kõige soojemalt suhtuda oma naaberüksustele linnas, toetades rohkearvulise osavõtuga nende ettevõtteid. Samal ajal on tehtud sõbruskülaskäike kaugemaisse üksustesse, nagu Jõhvi kaitseliidu patareile ja mõned nädalad tagasi isegi Tartumaale Mäksa kaitseliidu patareile. Samuti on tehtud ka vastukülaskäike Rakvere suurtükiväe divisjonile. Need külaskäigud on süvendanud vastastikust arusaamist üksikute üksuste malevlaste vahel ja on töötundidel annud kasulikke õpiseid.

Lõpuks ei saa jätta mainimata ka malevlaste töötahet. Kuigi vahel õppused kipuvad olema hõreda võitu, ollakse siiski asja enese juures täie innuga kinni, tahetakse tunda end divisjoni mehena ja kanda sellisena ka kõiki kohustusi ja raskusi. Seda näitab piltlikult seegi asjaolu, et vaatamata raskele majanduslikule ajale on juba suurem enamik suutnud muretseda endale täielise vormirietuse, teadmises, et pidurõivas ei saa suurtüki ja hobuse juures midagi teha.

See malevlaste veendumus oma töövajadusest ongi tagatis, mis annab hoogu ka tuleviku tööks.

S. V.

Ratsakursus välisõidul

Võru laskurid Lätimaal.

K. L. Võrumaa maleva ja Läti 7. kaitseliidu polgu traditsioonilised laskevõistlused meie kaitseliidu ülema rändauhinna toimusid tänava 27. aug. Lätimaal Smilteni linnas.

26. aug. hommikul sõitsid Võrumaa maleva staabi juurest omnibusel välja: esindajana maleva pealik major Heljuste, kohtunikena leitnant Puusepp ja lipnik Saan ning 8 paremat Võru laskurit.

Kaasa sõitsid veel 5 naiskodukaitse esindajat. Sõidu alul ei olnud meeleolu just kõige parem tusase ja vihmade ilma ja küllalt ebamugava ja väikese omnibusetõttu, mille liinipidaja esitas lubatud „luksusbussi“ asemel. Sõit läks läbi vihma ja mööda poriseid teid Valga poole. Uue-Antsla asundusest tuli veel juure 4 Antsla laskurit, tuues endiga kaasa veel suurema ruumipuduse, kuid ühtlasi ka lõbusa tuju.

Keskpäeval jõuti Valka ja suunduti kohe üle piiri Lätimaale. Läti piiripunktis olid vastu võtmas sealse kaitseliidu polgu ülem, kes ühtlasi on ka kreisi- ja politseiülemaks, ja rida ametlikke ja seltskondlikke esindajaid. Pärast tutvumist ja tervituste vahetust algas sõit Smilteni poole autodel ja bussil. Läti teedel liikuda pole kuigi mõnus ja eriti vihmade tagajärjel tundus nagu sõidaksid laeval, nii kohises ja pritsis vett ja pori ümberringi. Pealegi oli sealpool käsil maanteede parandamine, nii et mitmes kohas tuli ringi sõita võimatult auklikke ja poriseid teid pidi.

Smilteni linnake, mis asub Valgast 46 km eemal, Riia-Pihkva kivitee läheduses, jätab enesest päris meeldiva mulje korralike tänavate ja majadega. Et Läti 7. kaitseliidu polk ka oma aastapäeva pühitses sel ajal, siis kandis linn erilist pidulikku välimust ja kohale oli sõitnud ka Läti siseminister, kellele allub nende kaitseliit. Peale korterisse paigunemist esitati Võrumaa maleva pealik ja kohtunikud siseministrile. Tähelepanu väärib asjaolu, et nii minister kui ka tema saatkond kandsid kõik kaitseliidu vormiriietust.

Veel samal päeval sooritasid Võru laskurid sealset äsja valminud laskerajal proovilaskmise, mille tulemused olid kõigiti rahuldavad ja jälgijad, läti laskurid, viisid nähtavasti kaunis pessimistlikku meeleolu. Proovilaskmist jälgis mõni aeg ka Läti siseminister.

Õhtul oli meie laskureile vastuvõtt korraldatud kohaliku maa-arsti juures, kus viibisid kõik Läti kõrgemad pealikud.

Võru laskurid Smiltenis

Major J. HELJUSTE võtab vastu rändauhinna

Süvendati sõprusidemeid ja peeti südamlikke kõnesid.

Pühapäeva, 27. augusti, hommikul oli ilm suurepärase ja peale maitsvat einet laskerajal algas võistlus. Tulejoonele asusid vaheldamisi eestlane ja lätlane. Tingimuste kohaselt lasti 300 meetrilt 20 lasku lamades käelt. Mõlemad pooled esinesid 10-mehel grupiga, kusjuures lõpptagajärje hindamisel arvestati 8 parema tagajärjed. Juba esimene seeria andis meile väikese ülekaalu, mis iga järgmise seeriaga suurenes, ja lõpptagajärg 8 parema kohta andis Võru laskureile 59-silmalise ülekaalu.

Eesti parima laskuri tagajärg oli 184 ja läti parimal 178 silma. Üksiklaskmises saavutasid Võru laskurid 4 esimest kohta.

Sellega omandas Võrumaa malev käesoleval aastal rändauhinna, üldiselt 4-dat korda lätlaste 2-he korra vastu.

Järgneva sõprusvõistluse vahetatud relvadega, samalt distantsilt 10 lasku, võitis napi ülekaaluga läti meeskond, ehkki 1-se koha päris ka siin eestlane. Tagajärgedega olid üldiselt mõlemad pooled rahul. Õhtu-poolel toimus Smilteni turuplatsil 7. kaitseliidu polgu paraad, mis mõjuva mulje jättis nii koguliselt kui ka riiviliselt.

Kõik osavõtjad, ligi 1000 jala- ja ratsakaitseliitlast, olid erandita vormiriietuses. Võrumaa maleva poolt tervitas major Heljuste ja andis üle maleva poolt polgule hõbedase eesti kapa.

Meie laskurid, kohtunikud ja naiskodukaitse esindajad said kõik polgu aastapäeva rinna-märgi, kuna kohtadele tulnud laskureile anti väärtuslikke auhindu.

Pärast paraadi oli ühislõuna tuletõrjeseltsi aias ja pärast seda ratsavõistlused linna lähedal väljakul. Läti kaitseliitlased-ratsamehed tulid hästi toime igasuguste võistlusaladega ja teenisid publikult rohket kiitust. Muuseas oli ratsameeste seas õige rohkesti eestlasi.

Õhtul oli kohalikus seltsimajas üldine bankett ja kontsert-ball, kus esinesid nimekamad läti lauljad ja tantsijad Riia-st.

Esmaspäeva hommikul vara algas tagasisõit ja pärast Läti Valgas lahkete vastuvõtjate poolt pakutud einet jõuti tagasi kodumaa pinnale, tuues kaasa naaber-rahvast parimaid mälestusi ja muljeid.

O. P.

Pärlijõge ja Taevaskoda vallutamises

Märkmeid suviseist kalamatkadest.

K. Ehrman, Jaan Vahtra illustratsioonid.

Nüüd on jällegi sügis, suvi on möödas. Juba kolletavad lehed ja langevad maha. Tuuled puhuvad üle lagedate väljade ja telefoniraadistiku kandel istuvad pääsukeste ja teiste rändlindude punktid — äralenuks. Hallaööd pole enam kaugel, ja varsti — sajab, sajab ja sajab... hall on taevas ja must on maa...

Suvega on läinud kõik — suvi ise ja ta rõõmudmured. Ainult mälestused on jäänud, ja sellest on hea meel. Kannabki mõte mind tagasi läinud suve rõõmudesse, millest allpool mõned märkmed — vihmasel õhtul lambivalgel kirja pandud.

See oli suvisel palaval juulil, kui Tallinn puhkas laulupeo-väsimust ja kogu maa tegi heina. Tuli uksest sisse maailmatu mehekarakas, golfid jalas, soge peas, piip suus ja õngelatt õlal — Jaan Vahtra. Tal olid plaanid ammugi valmis hautud ega jätnud enne mind rahule, kui ulatasin käe, et mingi siis pealegi kalastamiseks lahti.

Meie meeli oli ammugi köitnud kaunis Pärlijõgi Sännas ja Rõuges, ning sinna meie tee läkski. Mis on ilusamat küll suvel kui matkata! Pealegi kui see matk sünnib maal, mida võib võrrelda maapealse paradiisiga.

Sänna? Tast teatakse siin-seal mõndki. Seal on oma nooruspäevad igavikku saatnud luuletaja Arthur Adson, seal on nooruspäevil elanud ka Võrumaa kummaliste lugude vestja Juhan Jaik. Aga veel enam — Sännas ja Rõuges on tarku mehi peale nendegi, ja seal on vabadussõja päevil üle elatud raskeid heitlusi. Meile on Sänna, nii imelik kui see ka pole võrumaalaste kohta, tundmatu maailm. Seepärast täname jumalat kohakordselt, kui saame selle maailmaga lähemalt tuttavaks kohapealse teejuhi kaasabil.

Mägin Sänna ja Rõuge olid vabadussõja päevil sõja tallermaaks kauem kui mitmed teised kohad. Rõuge alevik üksi käis kuus korda käest kätte, sest sõjategevus säärasel maastikul nõuab palju oskust ja kogemusi. Neid polnud aga siis meil ega neil. Kui vaenlane metsatuka taha või mäemügeriku varju kadus, siis oli ta ka silmist. Ja polnud sugugi ime ja ülatus, kui ta tund või paar hiljem sind juba tülitas seljatagant. „Ideaalne sõjamaa!“ — nii arutame en-

damisi, kuigi oleme selles sõjaasjanduses kaunis tumedad velled.

Kuigi me Võrust Sänna kalale sõitsime, kadus meie päralejõudmise päeva õhtupoolik niisamuti. Mitme sännalasega oli siin-seal juttu ja jutlemist. Oli juttu ka möödunud sõjapäevist, seepärast mõni sõna sellest, ja alles siis kalapüügist ja muust.

Sänna mõisast natuke Pärlijõge mööda ülespoole, umbes Sänna koolimaja kohal, on vanad veskivaremed. Millegipärast köitsid need meie tähelepanu, ja me kuulsime mõndki huvitavat, mis nende veremetega seoses.

Kuigi kommunistipäevist Eestis ligemale 15 aastat on möödas, mäletavad võrumaalased väga hästi Leegeneid, noid kuulsaid Võrumaa kommuniste, kelle hingel on paljude süütute elu. Noodsamad Leegenid olidki tolle veski peremehed, mille varemete juures meie nüüd seisame ja jutleme. Kui punased tulid ja oma võimule said jalad alla, värises iga Sänna mees ja naine, sest Leegeneid juba teati! Nende eest põgenes igaüks, kellel see vähegi oli võimalik, kes lähemale metsadesse, küünidesse, kes kaugemale tuttavate ja sugulaste juure. Leegenid talitasid kui võimumehed kunagi — võtsid, mis oli võtta, ja tapsid, keda saadi tappa. Nende „pidu“ ei kestnud aga kaua — vahepeal Võrus tribunaalis surmaotsuseid teinud, nad lasksid jalga. Ja ümbruskond hingas kergemini. Tuldi redust ja hakati rüüstatud kodudes uuesti elama.

Olles võrdlemisi jõukad inimesed tahtsid Leegenid veelgi rikkamaks saada. Selleks valmis neil ühel pimedal ööl kuritegeline plaan — kõrge kindlustussumma kättesaamiseks süüdata veski. Ja süüdatigi. Sellest kõnelevad vanad varemedki Pärlijõe kaldal veel, kus mõnigi tala ja pakk on must-kõrbenud.

Nagu kohapealsete elanike jutust selgub, olnud sõjapäevil Sänna ümbrus nagu küntud. Mürskude lõhkemisest olnud maa must ja nagu sea songitud. Nüüd on aastate jooksul see kõik muutunud, aga siin-seal leiad veelgi künkakesi, mis pole loomulikult sündinud, vaid tehtud tapamasinatega.

Hallpäine talutaat, oma vanadusest hoolimatatubli ja energiline kohalik kaitseliitlane, seletab mõnd-

ki pisarsilmil ja tütleb, et mis nüüd viga... nüüd ela nagu taevas, ega's sellest midagi olegi, et aeg raske ja raha vähe. Elu kõigil sees ja surmahirmu, nagu punaste ajal, pole kunagi.

Nii-nii. Need talutaadi jutud kadunud punaste-päevade õudusest! Neid me kuulame küll, aga parem neid üldse mitte meele tuletada. Ja ununevadki nad, kui sammume mööda mägist maad ja Pärlijõe kaldaid. Silmale on siin nii palju ilusat ja armast, et unustad kõik igapäevase. Näe, pilvesagarik kaob sinna kuue-seitsme künka selja taha, mille vahelt sinetab metsapalistus nagu kuski pildiraamatus. Siinsamas üle tee sööb kari karjamaal, ja õhtule vajuv päikene maalib lehmadest maailmatu pikki ja imelikke varje maale. Käole on ohakas juba kurku jäänud, aga sellegi eest kostab metsast uhke lindude kontsert. Kustki kostab heinaliste hääli ja vikati luiskamist. Ja otse su ees keerleb, veerleb, muliseb ja vuliseb kiirevooline, hõbeveene Pärlijõgi... — See on suve õhtupooliku pastoraal, veel enam — see on suve õhtupooliku poeesia.

Kust see kummaline nimi — Pärlijõgi?

Seda ei tea keegi. Räägitakse nii, et selles jões olnud omal ajal, ja olevat tänapäevalgi veel, pärleid. Päris ehtsaid pärleid. Neid leiduvat niinimetatud jõe-karpides. Ammuste aegade eest korjatud neid sealt ja viidud Vene keisrinnale Katariinale. Neist pärleist siis jõel nimigi — Pärlijõgi. Kui palju selles on tõtt ja kui palju valet, seda ei tea keegi, liiati meie, kes oleme tulnud siit forelle õngitsema. Aga olgu lugu nende tõeliste pärlidega kuidas tahes, üks on kindel, — tänapäevalgi peab Pärlijõe nimetus paika. Juba jõgi ise — ta tuleb kustki Lätimaalt läbi Võrumaa kauneima looduse, hüppeldes, kekseldes nagu tütarlaps. Teeb siire, viire, looki ja kõverusi, ruttab vahutades üle kivide, murrab teed läbi metsatihnikute kõrgekaldalises kivipõhjases sängis ja suubub siis allpool Mustjõkke. Peale paarikümne kilomeetri on ta pikk, kuid kuski pole loodus kitsi olnud ta ilustamise ja ehtimisega. Ning sa kõnnid ta kõrgeil ja madalail kaldail ja sul pole igav. Aga sa oled nukker, et miks seda ilu ei näe paljud, miks on see meie ilusaimaid jõgesid inimestele siiski nii kättesaamatu. Aga edasi kõndides tunned head meelki, et Pärlijõgi pole kõigile kättesaadav, sest siis poleks ta enam nii ilus, siis teeks kultuur siin juba oma hävitustöö.

Paneme siinkohal punkti üldisele Sänna-jutule ja räägime edasi sellest, milleks me õieti Sänna tulime.

Meil oli teateid, et Katariina pärilide asemel on tänapäeval Pärlijõel ilusaid forelle. Neid meie tahtsime oma silmaga näha ja kätte saada vee keerlevast-ruttavast voolust. Et forellipüük on sootu midagi muud kui ahvena-, särje- või havipüük, siis igaüks ärgu mingu forellile lähedalegi. Vana spetsi Jaan Vahtraga ma aga julgesin siiski. Ja kuigi forell on tark ja kaval, võib-olla targem ja kavalamgi veel kui mõni ta püüdja, õnnestus meil neid meie paaripäevasel matkal mõnigi — üle 10 — kätte saada.

Jaan Vahtrale meeldis väga too vana veskivare ja selle mädanenud tamm, millest eespool oli juttu. Lõigi

siis põõsa tagant õnge sinna pahisevasse voogu, kus vesi keerles ja vahutas. Seal vana lauaprahi all pidi tema arvates mõni hõbe-kuldne Pärlijõe iludus kindlasti puhkama. Vaevalt sai ta õnge sinna heita, kui kuulsin tükk maad eemalt enne vulistamist ja siis õngelati murdumist ja maailmatu tükk aega vihast

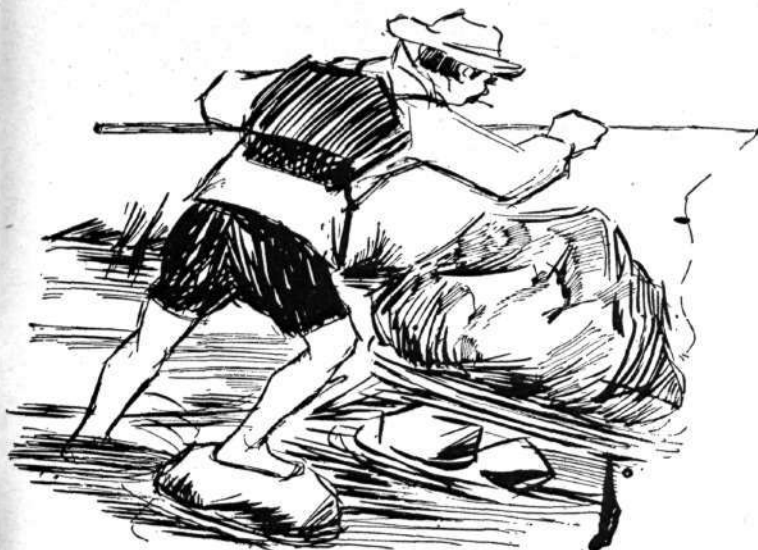

vandumist. Vahtrale-mehikesele oli hüpanud seal õnge otsa korralik „poiss“, kes aga ei tahtnud kuidagi surra. Heitluses elu ja surma peale oli ta lõppeks võiduga välja tulnud, õngemehe õnge murdnud ja Leegeni veskitammi laudade vahele tagasi hüpanud.

Mis seal ikka parata! Ei aita nutt ega naer, vandumine ega palumine. Kui läinud — ega enam näe! Ja nii oligi. Ainult pooleks päevaks oli muidu nii rahuliku Jaan Vahtra rahu riisunud — „vanameheks“ ristitud Pärlijõe forell tuli küll veepinnale, läikis kui vikat, aga kadus siis. — Õnn kaasa! Ela hästi — kord siiski su sealt ära toome.

Meie matk läks mööda jõge ikka edasi ja edasi — Rõuge kanti. Mida enam sa vastuvoolu edasi kõnnid, seda kaunimaks jõgi läheb. Siin on ta päris metsik ja ta kaldad elavad igaveses üksinduses. Harva satub siia vist mõni meiesugune, veel harvemini aga mõni kohalik elanik. Pole siis ka midagi imestada, kui pardid siin tihnikus kõige rahulikumalt mõnulevad ja maasikmarjad kaldal on puutumatud — suured nagu aedmaasikad.

Keset jõge on maailmatu suur kivi, ja vesi vahutab selle ääre all, nagu maa alla kadudes. Ehtne ja ideaalne forellikoht. Ja juba vuhisebki õng läbi õhu, et sööt kivi tagant forellile otse „habemesse“ heita. Ja vaevalt on vool õnge ja sööda soovitud kohta kannud, kui juba rabistab keegi su õnge otsas. Natuke heitlust, väsitamist, kavalust ja ettevaatust, ning juba sipleb kaldal kivi tagant väljatiritud forell. Ta on nii ilus, pealt mustjas, kõhu alt kullakas ja mõlemad küljed veripunaseid täppe nagu verepitsmeid täis, et ei raatsi teda kuidagi hukata. Ta ovaalsed silmad vahivad paluvalt ja kurvalt sulle otsa, nagu tahtes öelda: anna armu, mu metsik roimar! Aga see metsik roimar ei anna armu, tal nagu polegi südant, sest juba on kala uimaseks löödud ja noatera otsib kõhu-aluses teed kala lõhkilõikamiseks ja puhastamiseks.

Siis, kui päike kadus punetava kerana Pärlijõe-taguste metsade taha, jõudsim Rõugesse.

See on jällegi maailm, kus võid tunda end õnnelikuna ja rõõmsana ka siis, kui sulle elu oma igapäevsuses ei paku midagi õnnelikku ja rõõmustavat. Need järved, maalilised mäestikud, orud, küngad, põllud ja metsad nende vahel, loovad maailma, mida harva näed.

Kavakohaselt pidime selle päeva siin niisamuti suvitama ja ümber hulkuma, et järgmiseks päevaks linna tagasi minna oma igapäevase töö juure, kuid ilus Rõuge pani südame nii valutama, et muutsime plaani Pärlijõe tagasimineku kasuks.

Meie majaperemees ja -perenaine — pastor Viks ja ta abikaasa — ei teadnudki, kui me keskööl läksime laternavalgel nende maasikapeenardele. Muidugi läksime me sinna suuri vihmausse korjama järgmise päeva forellipüügiks, aga meiesuguste juures pole midagi imestada ja ka pahaks panna, kui nii mõnigi kartulisuurune magus maasikas sulas meie suhu.

Usside korjamine pastori maasikapõllul venis küll tsipa pikale, aga mis seal teha. Sellest hoolimata olime hommikul varakult enne päikese tõusu teel Pärlijõe. Ja läks siis sealt uuesti sõit alla Sänna, samade ja uute rõõmude-muredega nagu paar päeva enne. Hilisõhtuks jõudsim oma residentsi, sinna, kus Arthur Adson omal ajal tädi sigu hoidnud. Aga ühes meiega saabus selleks ajaks Sänna ka tugev äike. Ning väsinud forelliküttidele, kes olid magamise päris unustanud, oli öö lakas krabisevail heintel päris mõnus — unenägemiseks Pärlijöest püüdmata jäänud forellidest ja väsinud keha sirutamiseks.

Mõni aeg hiljem, pärast Pärlijõe vallutamist, võtsid needsamad forellikütid, kellest ees- ja tagapoolgi juttu, uue matka ette, ja nimelt Võru-Tartumaa piirile — Taevaskotta.

Ka Taevaskoja jões — rahvas hüüab ka Ahja jõgi! — on forelle. Ja missuguseid veel! Aga ma jätan parem rääkimata, missugused nimelt, sest kala- ja jahimeestel on juba ükskord sihuke halb komme, et nad luiskavad, suurendavad ja valetavad. Seepärast ei usuks ka keegi mind, kui ma kõneleksin

meie poolt püütud ja püüdmata jäänud porsasuurustest forellidest.

Seda võib aga ometi kõnelda, ja selle uskujaid on ka küllalt, et Taevaskoda on maa, kus maa tõuseb taevasse. See tähendab seda, et jõe kaldad, devooni paljandid, on nii järsud ja kõrged, et paistab, nagu ulatuksid nad pilveäärtele. Et säärane maastik koos kohiseva jõe ja kõrge põlise metsaga loovad maapealse taeva tunde ja meeleolu, peaks igauhele olema selge ja usutav.

Kes tahab vaikust, rahu ja üksindust — see mingu tõesti Taevaskotta. Sinna, kus on taevas maa peale toodud. Ega sinna siis ka muidu pühapäeviti sajad ühepäevasuvitajad söida, ja ega seal siis muidu igal suvel suuri kaitseliidu ja noorkotkaste laagreid peeta. See ümbrus on seda väärt.

Kui meie Pärlijõe vallutamine kujunes kuidagi mitmekesiseks ja ka seltskondlikuks matkaks, siis Taevaskoja matka kohta seda tänu jumalale ei saa öelda. Viimane oli seepärast huvitavam ja omapärasem — enam looduslik. Siin tuli meil kogu aeg omal käel läbi saada ja elada — taeva all ööbida, ise toitu teha, toitu püüda — ja küpsetadagi. Mis tähendab aga oma-püütud forelli küpsetamine lõkke ääres tuhas-sütes, seda teavad üksikud. Meie oleme igatahes õnnelikud, et meil seda on olnud, mida teised võib-olla unistavad või ei oska unistadagi.

Nüüd on suvi läbi ja sügis käes. Elad mõttes möödunud suve rõõmudele ja ootad uue suve uusi rõõme. Ja kalastus annab igauhele palju rõõme. Veel enam: ta annab igauhele rohkesti rõõmu, aga ka kosutab, rahustab pingulitõmmatud närve ja täidab südame uute energiatega ja püüete jõuga. Ja seda on igauhele meist vaja — seepärast sportige kalastamises.

K. Eh.

EESTLASTE VANIM JA SUURIM NAHA- JA SAAPATOOSTUS, ASUTATUD AASTAL 1877

UNION

LONDON 1932 GRAND PRIX, KÕIGIL KODUMAA NÄITUSTEL KÕRGEIM AUHIND

Vigastatud Sõjameeste Ühingu Tallinna osakonna töökojad

Tallinn, Narva m. nr. 9.

Telefon 305-97.

Rätsepatöökoda

Igasuguste meesterahva vormi- ja erariiete valmistamine.
Suur valik kodumaa riideist vabrikuhindadega.

Kingsepatöökoda

Igasuguste jalanõude valmistamine, eriti veesaapad, ortopeed-
saapad, ilukingad j.n.e. Parandused soovikorral 1/2 tunni jooksul.

Töö kiire, korralik ja vastutusega.

Riigi- ja omavalitsusametnikkudele orderitega.

Juhatus.